

9.1 Osa-alue I: Keskusta

Erityistä

Radan ja valtatie välillä sijaitseva raittimainen liikekeskusta.

Kulttuurihistoriallista ja ympäristöllistä merkittävyyttä on erityisesti asema-alueella ja vanhan kunnantalon mäellä sekä uudemmalla kunnantalolla. Ne ovat kirkonkylän identiteetin tärkeitä tekijöitä. – Kirkko muodostaa erillisen kokonaisuuden.

Aikansa liikerakentamista edustavilla rakennuksilla, kuten puutaloilla, funkishuoltamolla, entisellä säästöpankintalolla ja linja-autoasemalla (kaupan rakennusperintö) on merkitystä keskustan historiallisen kerroksellisuuden säilymisen kannalta.

Kuvaus

Kirkonkylän liikekeskusta sijaitsi ennen valtatie 14:n rakentamista kahden maantien risteyksessä, jonka halki kulki nk. santarata harjun hiekkakuopalle. Pusia asuinliiketaloja oli Kauppatien ja Kirkkotien varrella. Kehitys kohti nykyistä raittimaista liikekeskustaa alkoi 1960-luvulla, kun valtatie rakennettiin Kirkkotien poikki ja liikenne Kesälahden suuntaan siirrettiin Kirkkotieltä uudelle Kesälahdentielle. Samalla uudesta liittymästä vedettiin suurempi tieyhteys länteen tehdasalueelle. Palomäentien pohjoispään rakentamisella saatiin poistettua yksi tasoristeys Urheilutien itäpuolelta.

Kuva: Kirkonkylän liikekeskustan vanhinta aluetta on kahden vanhan maantien risteyksessä, raitin pohjoispäässä. Tuosta 1900-luvun alkupuolen aikavaiheesta on todistamassa enää muutama puurunkoinen kauppatalo. Vasemmalla taajaman ensimmäisiä moderneja liikerakennuksia, Säästöpankin liiketalo vuodelta 1964 (rhr). Keskusta sai asfalttipäällysteen ja jalkakäytävän ennen 1970-lukua. Nykyinen pyörätie on tehty myöhemmin.

Punkasalmen kirkonkylän ydinkeskusta jää radan ja valtatie väliin. Vesistö on osa kirkkoympäristöä, mutta liikekeskustan taajamakuvaan sillä ei ole suoraa maisemallista vaikuttavuutta. Palvelut ja liikkeet keskittyvät Kauppatien eli vanhan Juva–Parikkala maantien varteen. Alueella on Punkaharjun kunnan aikaiset hallintorakennukset, terveyskeskus ja vanhusten palvelutalo, apteekki, päivittäistavarakaupat, erikoisliikkeet, pankki ja paikallislehden toimitus. K-market ja entinen linja-autoasema liiketiloineen sijaitsivat vanhan maantien (Kuusitie) kanssa risteävän Tehtaantien eteläpuolella. Punkaharjun koulu ja päiväkotitoimitus ovat Palomäentien alkupäässä ja moderni seurakuntatalo Kesälahdentielle. Tehtaantien lähelle rakennettu kirjasto näkyy hyvin radan takaa raitille, samoin Kotikujan alue, joka

kuuluu keskustan vanhimpiin pientalokortteleihin. Rautatieasemakin asuinalueineen on vanhan maantien varrella, mutta hieman sivummalla nykyisestä ydinkeskustasta.

Kuva: Vanha Savonlinna-Imatra rata kulkee Punkaharjun kirkonkylän liikekeskustan vieritse, jonkin matkaa pääkadun kanssa samansuuntaisena. Tällä kohdin rakennuksia on vain pääkadun toisella reunalla. Kadun varrella on lehmuspuurivi. Kuvassa oikealla näkyvä S-market saneerattiin nykyiseen asuun vuonna 2002.

Kirkonkylätaajama jäsentyy sitä halkovien liikenneväylien erottamiin alueisiin, joista Kauppatien alueen erottaa kohtuullisen helposti taajaman toiminnalliseksi keskustaksi. Alueen rakenne on selkeä, koska toiminta keskittyy yhden tien varteen, kahden liittymän välille. Molempia liittymiä merkkää markketyyppinen liikerakennus. Tällä vuosikymmenellä (2014) rakennettu kiertoliittymä tekee eteläisestä liittymästä liikenteellisen solmukohdan.

Pääraitin erityispiirteenä on radan läheisyys ja rakentamisen keskittyminen tästä syystä pitkän matkaa vain toiselle puolelle katu. Tilallisesti raittikeskusta on väljä, koska rakennukset ovat toisistaan erillään ja niiden välille jää pääsääntöisesti istutuksia ja puustoa. Lisäksi rakennusten etäisyys liikenneväylän reunasta vaihtelee. Liikenneväylä on ajan saatossa muuttunut. Kauppatietä on tien perusparannuksissa suoritettu, levennetty, päällystetty ja sen pintaa korotettu, erityisesti tien korossa tapahtuneen muutoksen huomaa säilyneiden puutalojen luona.

Raittikeskustassa ei ole yhtä vahvaa keskipistettä. Vanhan tienristin lähellä sijaitsevat puutalot ja vanha kunnantalo muodostavat pienen tihentymän, joka sijoittuu myös taajamatilojen leikkauskohtaan; talojen sivuitse kuljetaan asemalle, liikekeskustaa vehreämpään ja suljetumpaan tilaan. Muutoin vanhan risteysalueen rakennettua ympäristöä leimaavat laatikkomaiset rakennusmassat eri vuosikymmeniltä. Mielenkiintoa herättävänä rakennuksena on entinen funkishuoltamo. Raitin eteläosan taajamakuva on arkkitehtuuriltaan monimuotoisempi. Suurin osa rakennuskannasta on 1980-luvulta, jolloin valmistui katunäkymässä hyvin esiin tuleva valkoinen kunnantalarakennus. Sen vieressä oleva Osuuspankin liiketalo rakennettiin Pusunlahden rannalle siirtyneen Tyynelän Puutarhan paikalle. Raitin eteläpäässä sijaitseva entinen linja-autoasema liiketiloineen on itsenäinen ostoskeskustyyppinen kokonaisuus.

Vuodenajoilla on suuri merkitys keskustan taajamakuvaan. Kesäisin radan ja kevyenliikenteen varteen istutetut lehtipuut tuovat keskustaan puistomaisuutta, rajaavat katutilaa ja muuttavat ympäristöä kaupunkitilallisesti pienimittakaavaisemmaksi. Kauppatien istutuksia lisättiin vuonna 2003, jolloin vanhan kunnantalon mäkeen istutettiin paikallista Haarikonmäen vaahteraa ja Niinisaaren lehmusta, siitä etelään puusto käsittää erilaisia jalohavupuita. Istutussuunnitelma oli laadittu Metsäntutkimuslaitoksella.²⁷

Kuva: Vanhalla liiketontilla, nykyisen liikekeskustan pohjoisena pääterakennuksena on Punkaharjun Osuuskassan 1960-luvulla rakennuttama kaksikerroksinen punatiilinen liikerakennus, jonka liiketilat ovat korkeamman tasakattoisen osan etualalle jäävässä yksikerroksisessa osassa. Rakennusta on myöhemmin jatkettu asuntosiivellä.

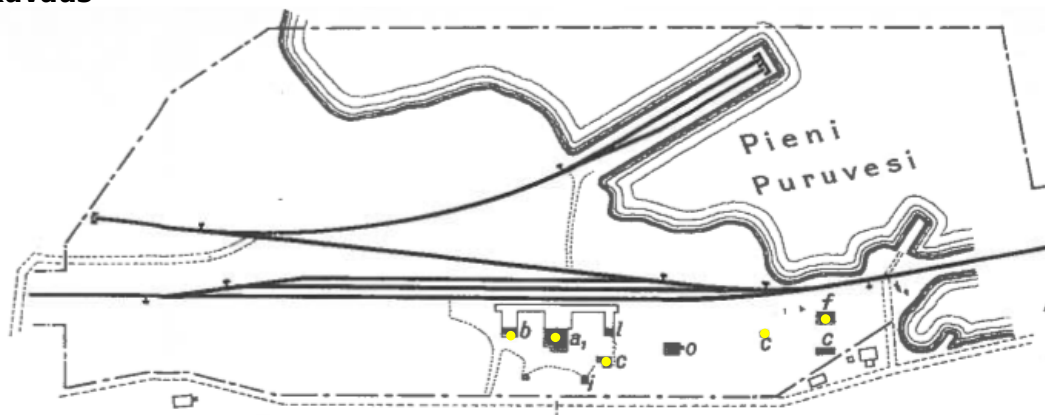

Kuva: Junalla kulkeville Punkasalmen kirkonkylästä nousevat esille myös pienipiirteiset puutaloalueet, joita on Kotikujalla ja Palomäessä.

9.1.1 ASEMA-ALUE

Ilmiö	Rautatiet; asemapiha; asema ja asuinrakennukset
Arvot	Historialliset: Liikennehistoria; paikallishistoria; avainkohde. Rakennushistorialliset: kohtuullinen säilyneisyys, alueellinen eheys, Maisemalliset: eheys; kerralla rakennettu kokonaisuus. Aseman pohjoisosa ja vahtituvan pihapiiri jäävät valtakunnallisesti merkittävälle RKY-alueelle (Punkaharju).
Luokitus	A1: asemapiha ja asuntoalue S: asemarakennus (maakuntakaava) K1: aseman talousrakennus, kaksoisvahtitupa ja talousrakennukset, tavaramakasiini K2: ratamestarin asuinrakennus Inventoitu: rantasauna
Tutkimushistoria	Rakennusinventointi 1984, päivitys 2003.

Kuvaus

Asema-alueen alkuperäiset rakennukset: a1 pysäkkihuone, b tavaramakasiini, c ulkokuone, f kaksoisvahtitupa, i kellari, l makki, o pesu- ja leipomatupa. (olemassa olevat rakennukset korostettu) / Savonlinna–Elisenvaara rautatien pituusprofiili n. 1915. Rautatiemuseo

Punkasalmen asemapiha rakennuksineen on yksi vuonna 1908 liikenteelle avatun Savonlinna–Elisenvaara radan asemakokonaisuuksista. Alueen rakennukset edustavat kohtuullisesti säilyneinä rautateiden tyyppipiirustuksilla toteutettua rakentamista. Alueella on asemarakennus, jossa asemapäällikön asuinhuoneisto, ja saman ikäinen kaksoisvahtitupa (ratavartijoita varten) sekä 1950-luvun alussa rakennettu ratamestarin (myöh. rakennusmestari) asuinrakennus. Näiden lisäksi on säilynyt tavaramakasiini, talousrakennuksia, maakellarit ja myöhemmin tehty rantasauna. Aseman ja vahtituvan välissä laiturinaluetta reunustavat lehmukset. Punkasalmen asema oli Putikka ja Kulennoista vaatimattomammin varustettu. Ratamestarin talon rakentaminen katkaisi vanhan kävelytien kunnantalon suunnalta asemalle. Pihapiirissä on talousrakennus.

Asema-alue sijaitsee harjulla, Punkasalmen etelärannalla. Vanha ja nykyinen maantie jäävät radan itäpuolelle. Asema-alue on pienen matkan päässä kirkonkylän liikeyksiköstä, jonne asemalta ei ole suoraa näköyhteyttä. Asemalla on edelleen henkilöliikennettä, mutta asemarakennus, samoin kuin alueen asuinrakennukset, on myyty yksityisille asutokäyttöön.

Arkkitehti Bruno Granholm suunnitteli kaikki Savonlinnan radan alkuperäiset, 1900-luvun alussa rakennetut rakennukset. Punkasalmen asemarakennus rakennettiin samoilla V luokan aseman tyyppipiirustuksilla kuin mm. Kerimäen, Kulennoisten ja Särkisalmen asemat. Punkasalmen asemarakennusta laajennettiin 1937 radan suunnassa alkuperäistä rakennustapaa noudattaen.²⁸ Lisätilat käsittivät

asuinhuoneiston. Alkuperäiset korkeat jugendikkunat on vaihdettu myöhemmissä korjauksissa nykyisiin tyyllisesti samanlaisiin, mutta matalampiin. Vuonna 1989 Punkasalmen aseman nimi muuttui Punkaharjuksi.

Kuva: Asemarakennus.

Tyyppi: asemarakennus, 600-1-1
 2016: asuinrakennus
 Suunnitt.: Bruno Granholm, arkkitehti, tyyppipiirustus nro 1304
 Vuosi: n. 1906
 Laajennus: 1937
 Korjaukset: 1960-luku
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: lohkokivi
 Runko: hirsi, lamasalvos
 Vuoraus: vaakalaudoitus, päätykolmioissa pystyautoitus
 Ulkovärit: v.keltainen/valkoinen
 Katto: jyrkkä harja, betonitiili
 Muutokset: Ovi siirretty laajennusosaan, ikkunoita madallettu

Kuva: Aseman talousrakennus (aitat ja liiterit).

Tyyppi: talousrakennus
 2016: varasto
 Suunnitt.: Bruno Granholm, arkkitehti, tyyppipiirustus
 Vuosi: n. 1906
 Sokkeli: lohkokivi
 Runko: lauta
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkovärit: v.keltainen/valkoinen
 Katto: jyrkkä harja, kolmiorimahuopa
 Erityistä: alkuperäinen tyyli

Kuva: Sauna on rakennettu aseman ja kaksoisvahtituvan välissä sijainneen pesutuvan hirsistä.²⁹ Rannassa oli veturiveden nostopaikka (sähköpumput). Varsinaista vesitornia Punkasalmen asemalla ei ollut.

Tyyppi: sauna
 2016: sauna
 Suunnitt.: Rautatierakennusosasto
 Vuosi: n. 1952
 Sokkeli: betoni
 Runko: hirsi
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkovärit: punainen/valkoinen
 Katto: harja, betonitiili

Kuva: Tavaramakasiini.

Tyyppi: **tavaramakasiini** 600-1-1
 2016: varasto
 Suunnitt.: Bruno Granholm, arkkitehti, tyyppipiirustus
 Vuosi: n. 1906
 Laajennus: 1927 (1945) lauttaa
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: lohkokivi
 Runko: lauta, hirsikehikko
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkovärit: v.keltainen/valkoinen
 Katto: jyrkkä harja, kolmiorimahuopa

Kuva: Kaksoisvahtitupa.

Tyyppi: **kaksoisvahtitupa**
 600-1-345
 2016: asuinrakennus
 Suunnitt.: Bruno Granholm, arkkitehti tyyppipiirustus
 Vuosi: n. 1906–08
 Sokkeli: lohkokivi
 Runko: hirsi
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkovärit: harmaa/valkoinen
 Katto: harja, huopa
 Muutokset: väritys, vesikate, päädystä poistettu sisäänkäynti /avokuisti (näkyv. vanhassa valokuvassa).

Kuva: Vahtituvan ulkorakennuksia, etualalla aitta-liiteri -rakennus ja takana navetta-ulkohuone.

Tyyppi: **talousrakennukset**
 2016: Ratahallintokeskus
 Vuosi: n. 1906-08
 Sokkeli: lohkokivi
 Runko: puu
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkovärit: punainen/valkoinen
 Katto: jyrkkä harja, toisessa profiilipelti, toisessa huopa
 Erityistä: alkuperäinen tyyli
 Toinen ulkorakennuksista kivijalkoineen on siirretty myöhemmin toisen viereen.

Kuva: Asuinrakennuksen ikkunat on uusittu n. 1970-luvulla.

Tyyppi: **ratamestarin toimisto- ja asuinrakennus**, 600-1-259
 2016: asuinrakennus
 Suunnitt.: Rautatierakennusosasto, 1949
 Vuosi: 1950
 Kerrosluku: 1½
 Sokkeli: betoni
 Runko: lauta
 Vuoraus: peiterimalaudoitus
 Ulkovärit: vaalea/ruskea
 Katto: harja, betonitiili
 Erityistä: 2 avokuistia, 6-ruutuinen ristikarmi-ikkuna ja 9-ruutuinen ikkuna

9.1.2 Vanha kunnantalo

Ilmiö Kunnallishallinto; kunnantalo

Arvot **Historialliset:** Ensimmäinen Punkasalmen kunnan rakentama (laajennus) kunnantalo; avainkohde

Rakennushistorialliset: Tyyliältään klassistinen puutalo on 1930-luvun asussaan ja edustaa paikallista suunnittelua.

Maisemalliset: Kaksikerroksinen puutalo sijaitsee vanhan raitin varrella, liikekeskustan pohjoispään maamerkkinä ja historiallisena tunnusrakennuksena; keskustan viimeinen puutalojen muodostama katuosuus.

Luokitus S: vanha kunnantalo (maakuntakaava)

Inventoitu: Kunnantalon piharakennus ja paloasema

Tutkimushistoria Rakennusinventointi 1994, päivitys 2015.

Kuvaus ja perusteet

Vanha kunnantalo sijaitsee harjulla, vanhan maantien varrella ja asema-alueen lähellä. Talo on nykyään hieman sivussa, koska liikenne on siirtynyt käyttämään valtatieä ja asemalla henkilöliikenne on vähentynyt. Kaksikerroksinen kunnantalo vihittiin tarkoitukseensa 28.1.1933, ja kunnanvirastona se toimi aina 1980-luvun puoliväliin eli uuden kunnantalon valmistumiseen saakka. Nykyään rakennus on yhdistystoiminnan käytössä. Takapihalla on pitkä puinen talousrakennus ja tiiliseinäinen paloasema.

Punkaharjun kunta oli ostanut elokuussa 1928 Punkaharjun seurakunnalta väliaikaisena pappilana olleen hirsirakennuksen, jossa oli neljä huonetta. Niistä järjestettiin yksi kokoushuoneeksi, yksi kunnantoimistoksi, yksi kirjastoksi ja yksi vahtimestarin asunnoksi. Tilat osoittautuivat pian liian ahtaiksi ja kunnanvaltuusto 28. tammikuuta 1932 pitämässään kokouksessa päätti rakennuttaa mainittuun pappilarakennukseen lisähuoneita. Kunnantoimisto pääsi syyskesällä 1932 muuttamaan avaraan ja valoisaan huoneeseensa, ja seuraavana talvena otettiin muutkin huoneet käyttöön. Peruskorjattuun ja laajennettuun kunnantaloon sijoitettiin kunnantoimiston ja kunnan valtuuston kokoushuoneen lisäksi kirjasto- ja lukutupahuoneet, kunnankirjurin asunto, kunnan kättilön asunto, säästöpankin toimistohuone, ns. pieni kokoushuone ja vahtimestarin asunto. Kunnan arkistoa varten oli kunnantoimiston yhteydessä tulenkestävä arkistoholvi.

Tyyppi: kunnantalo, 600-1-3

2016: harrastetila

Vuosi: 1900-luvun alku

Laajennus: 1932-33

Kerros-luku: 2

Sokkeli: kivi

Runko: hirsi

Vuoraus: vaakalautoitus

Ulkovärit: sininen/valkoinen

Katto: harja, pelti

Muutokset: 1933 laajennuksessa

huvilan jugendtyyli muuttui

klassistiseksi; myöhemmissä

korjauksissa muutettu väritystä

Tyyppi: varasto, ulkokuoneet, 600-4-6
 2016: varasto
 Vuosi: ennen vuotta 1958
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: betoni
 Runko: lauta, hirsi
 Vuoraus: pystyrimalaudoitus
 Ulkovärit: punainen/valkoinen
 Katto: harja

Tyyppi: paloasema, 600-4-6
 2016: paloasema
 Suunnitt.: rkm Oiva Porvali
 Vuosi: 1959
 Laajennus: 1988, att. Hannu Nieminen Oy
 Kerrosluku: 1½
 Sokkeli: betoni
 Runko: tiilimuurirunko
 Vuoraus: tiili puhtaaksimuurattuna
 Katto: jyrkkä harja, letkutorni, pelti

Kuva: Vanhan kunnantalo on sisäiseen liikenteeseen jääneen Karjalan kauppapien (Juva-Parikkala maantie) varrella, nykyisen liikekustan ja asema-alueen välissä.

9.1.3 Makkola

Rno 600-1-10

Ilmiö Liike-elämä; vanha maantie; kyläraitti

Arvot **Rakennushistorialliset:** Kaupan rakennusperintöä 1900-luvun alkupuolelta; rakennusajalle tyypillinen taitekatto ja jugendpiirteet (ikkunat).

Maisemalliset: Kyläraitin historiallinen monimuotoisuus, jatkuvuus; keskustan viimeinen puutalojen muodostama katuosuus.

Luokitus K2: kauppatalo

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Makkosen kauppana tunnettu puinen liiketalo sijaitsee vanhalla kunnantalolla nousevassa rinteessä, liikekeskustasta asemalle johtavan vanhan maantien varrella. Talo oli aikoinaan selvästi tietä ylempänä, mutta nykyään kadun pinta on lähellä kivijalan yläreunaa; ensimmäinen isompi tien perusparannus tehtiin 60-luvulla. Makkolan eteläpuolella on kaksi muuta 1900-luvun alkupuolen puista liiketaloa, joista kummassakaan ei tällä hetkellä ole liiketoimintaa eikä vakinaista asutusta. Makkolan kauppatalo on tontin kadun puoleisella reunalla, takapihalla on maakellari ja kaksi 1930-luvun ulkorakennusta, toinen on hirsirunkoinen sauna.

Alkujaan tässä taitekattoisessa hirsirunkoisessa liikerakennuksessa oli ilmeisesti Vuoriniemen Osuuskaupan³⁰ Punkaharjun sivutoimipiste.³¹ Alkuun lyhytnurkkainen hirsitalo oli vuoraamaton ja pärekattoinen. Tatu Makkonen (ruokatavarakauppa) aloitti kaupanpidon 1927 lunastettuaan kiinteistön Heikki ja Veikko Karjalaiselta, ja 1957 kaupanpito siirtyi Heikki Makkoselle hieman yli parinkymmenen vuoden ajaksi. Kauppa toimi jonkin aikaa myös Matkahuollon asiamiehenä. Taloa on jatkettu, ehkä 1920-luvulla, hirsirunkoisena ja vanhan tyyliin silloiselle kunnantalolle päin.³² Makkosten jälkeen liiketiloissa oli mm. urheilukauppa (vuoteen 1992), ennen kuin talo 1994 siirtyi kokonaan asuntokäyttöön.³³ Talon pohjoispäädyssä on aikoinaan ollut myös polttoaineen myyntipiste.

Kuva: Vanhan kauppatalon ulkoasu ilmentää 1900-luvun alun rakennustapaa. Laajennus ja isot näyteikkunat ovat ajan liikerakennukselle luontevaa kerroksellisuutta sotien jälkeiseltä ajalta. Sen sijaan liikepuolen profiililevy-verhous ei jatka puurakentamisen perinteitä. Mansardi- eli taitekatto on ollut tavanomainen katto malli kirkonkylän vanhoissa liikerakennuksissa.

Tyyppi: asuinliikerakennus

2016: asuinrakennus

Vuosi: 1923 (rhr); mahdollisesti vanhempi

Laajennus: arvio 1920-luku

Kerrosluku: 2

Sokkeli: kivi, betoni

Runko: hirsi, yläkerta lauttaa

Vuoraus: vaakalaudoitus; liikepuolella profiililevy

Ulkovärit: v.ruskea/valkoinen/ruskea

Katto: mansardi, saumattu palapelti

Erityistä: vanhan osan hahmo ja kattomuoto, jugendikkunat ja vuorilaudat

Muutokset: liikepuolen ikkunat ja levyverhous, ulko-ovet, kate

9.1.4 Miinala

Rno	600-1-11
Ilmiö	Asuminen, liike-elämä, kahvila; Liikenne: vanha maantie ja kyläraitti
Arvot	Rakennushistorialliset: Edustaa 1900-luvun alulle ja Punkasalmen kyläkuvalle ennen tyypillisiä hirsirunkoisia, taitekattoisia asuinliikerakennuksia. Maisemalliset: Kyläraitin historiallinen monimuotoisuus, jatkuvuus; keskustan viimeinen puutalojen muodostama katuosuus.
Luokitus	K2: puutalo
Tutkimushistoria	-

Kuvaus

Miinalan talo sijaitsee kahden vanhan maantien risteyksessä, liikekeskustan pääraitilla. Lähellä on kaksi muuta 1900-luvun alussa rakennettua puurakennusta, joissa on ollut liiketoimintaa. Kaakossa tontti rajautuu entisen Osuuspankin liiketonttiin, jossa nykyään on 1960-luvun liikerakennus ja 1990-luvulla rakennettu asuntokerrostalo. Miinalan puutalon ja kadun väliin jää pieni eduspiha istutuksineen. Takapihalla on hirsijä lautarunkoinen piharakennus (sauna).

Kookkaassa taitekattoisessa puutalossa oli vuosikymmeniä Väliharjun kahvila, jota kansan suussa kutsuttiin Miinan kuppilaksi. Tämä Kalle ja Miina Silvennoisen perustama kahvila toimi vuodesta 1924 aina 1960-luvun loppupuolelle saakka.³⁴ Miina harjoitti kahvilanpidon ohella myös pienimuotoista leipomotoimintaa, kahvileipien ja ruisleivän paistoa kahvilan tarpeisiin.³⁵ Kahvilatoiminnan jälkeen liikehuoneistossa on ollut mm. parturi-kampaamo ja autokoulu.

Miinala (ennen 1:4) on lohkottu Tuunaansaaren Saarelan kantatalosta,³⁶ ja merkitty maarekisteriin 1926. Rakennusrekisterin mukaan Miinala olisi valmistunut 1923. Talo saattaa olla rekisterissä ilmoitettua vuosilukua vanhempi.³⁷ Talo laajennettiin nykyiseen kokoonsa vuonna 1955.³⁸ Samalla julkisivut saivat yhtenäisen lautavuorauksen ja nykyiset pystyjakoiset leveät ikkunat. Kadun suuntaan avautunut poikkipääty poistettiin.

Tyyppi:	asuinliikerakennus
2016:	vapaa-ajanasunto
Vuosi:	1923 (rhr); mahdollisesti tätä vanhempi
Laajennus:	1955
Kerrosluku:	1½
Sokkeli:	kivi, betoni
Runko:	hirsi, lauta (laajennus)
Vuoraus:	vaakalaudoitus
Ulkovärit:	v.vihreä/kellertävä
Katto:	mansardi, ryppypelti
Muutokset:	ulkoasu vuodelta 1955

Kuva: Immosen, Makkosen ja Miinalan puutalot kyläraitilla.

Kuva: Kahvilayrittäjä Miina kahden ystävänsä kanssa kahvilan edessä. Kuva on otettu arviolta 30-luvulla. / Pekka Silvennoiselta saatu kuva.

Kuvat: Perinnealbumi. Etelä-Savon 2 -julkaisussa oleva kuva, joka kuvatekstin mukaan on otettu Vuoriniemen Osuuskaupan sivumyymälästä Punkasalmella vuonna 1916. Kuvasta on nähtävästi tehty kortteja (toisessa lähteessä kuvaan kirjoitettu käsin Makkosen kauppa 1924; joskin Makkonen aloitti vasta 1927). Vanhemman kuvan ottoaikaan kaupan luona ei ollut bensapumppua, jollainen näkyy oikean puoleisessa kuvassa. Bensapumppuja tuli kirkonkylien kauppapihoille 1920–30-luvuilta lähtien. Jälkimmäisessä kuvassa näkyy kauppatalo laajennettuna ja maalattuna, edelleen pärekattoisena. Kauppatalon takana pilkottaa Miinala. /Jälkimmäinen kuva: Puruvesi-lehti, Marja-Liisa Röhmön lehtileikekokoelma.

9.1.5 Onnela, Immosen kauppa

Rno 598-1-34

Ilmiö Liike-elämä; Vanha maantie; kyläraitti

Arvot **Maisemalliset:** Kyläraitin historiallinen monimuotoisuus, jatkuvuus; rajaa vanhaa risteystä, lähellä kaksi muuta puista liikerakennusta (edustavuus heikentynyt muutosten myötä, rakennus jäänyt katua alemmaksi).

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Onnela eli Immosen kauppana tunnettu puinen liikerakennus sijaitsee kahden vanhan maantien risteyksessä, liikekeskustan pääraitilla. Sitä vastapäätä on kaksi muuta 1900-luvun alkupuolella rakennettua puurakennusta, joissa on ollut liiketoimintaa. Tontti rajautuu lännessä rata-alueeseen, pohjoispuolella on keltatiilinen omakotitalo ja eteläpuolella 1960-luvun liikerakennus.

Puutalo on vanhimmilta osin viimeistään 1900-luvun alkupuolelta (luonnonkivijalka). Se oli alkujaan öljy-yhtiö Nobel Standardin (sittemmin ESSO) käytössä.³⁹ Rakennuksen takana oli rautatien tasoristeys, jonka kautta pääsi Punkasalmen satamaan eli Nobelin rantaan, jossa yhtiöllä oli ennen toista maailmansotaa öljyvarastot. Rakennusta on laajennettu ja korjattu viime sotien jälkeen, mahdollisesti 1965⁴⁰, jolloin vanhakin osa uudistettiin samaan tyyliin (ulkovuoraus, ikkunamalli). Talossa on asunut nimismies, ja siinä on toiminut Silvennoisen kirjakauppa ja posti. Vuonna 1958 rakennus siirtyi kauppias Kaarlo Immoselle, joka piti kauppaa yli 20 vuotta ennen kuin rakennutti nykyisen K-marketin linja-autoasemaa vastapäätä.

Kuvat: Vanha puinen liikerakennus on rakennettu vaihteittain nykyiseen kokoonsa. Rakennuksessa on lohkokivi- ja betoniperustus, hirs- ja lautarunko ja peltikatto sekä vaakalaudoitetut julkisivut, paitsi vanhan puolen yläosassa pystyлаudoitus.

9.1.6 Huoltola

Rno 598-1-74

Ilmiö Liikenne; huoltoasema; tyyppiasemat

Arvot **Rakennushistorialliset:** Alkuperäisessä asussaan säilynyt tiilestä muurattu huoltamorakennus edustaa bensayhtiöiden, tässä Shellin, tyyppiasemasuunnittelua 1950-luvulta; poikkeuksellisen hyvin säilynyt; ennen ja jälkeen sotien rakennetut pienet huoltamot ovat harvinaistuneet (syynä uudisrakentaminen tai maaperän pilaantumisesta johtuvat rajoitukset tilojen uudiskäytölle).

Maisemalliset: Arkkitehtuuriltaan harkittu ja mielenkiintoinen rakennus, joka on raitilla näkymäpisteenä.

Luokitus K2 huoltamo

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Autoilija Kaarlo Peltoniemen rakennuttama funkishuoltamo sijaitsee kirkonkylän liikekeskustassa, pääkadun eli vanhan maantien ja radan väliin jäävällä tontilla. Koska huoltoasema tuli hyvin lähelle rataa, valtion rautatiet edellyttivät, ettei taloon tehdä ikkunoita, ovia eikä portaita radan puoleiselle seinälle. Rakennuksen katukerrokseen tuli huoltohalli, myymälä ja työhuone, toiseen kerrokseen asuinhuoneisto ja kellariin sauna ja kattilahuone.

Kuva: Pääraitin ainoa funkisrakennus.

Tyyppi:

2016:

Suunnitt.:

Vuosi:

Kerrosuku:

Sokkeli:

Runko:

Vuoraus:

Ulkovärit:

Katto:

huoltoasema

korjaamo

Oy Shell Ab, Teknillinen osasto (G.P.)-51

1952

2

betoni

tiilimuurirunko, puiset välipohjat ratakisko + betoni-alapohja (piirustus)

rappaus

vaalea

loiva pulpetti tasapäädyin (valetasakatto)

Kuva: Entinen huoltamo, ja taustalla entinen osuuspankki.

9.1.7 Kuusela

Rno 598-1-47**Ilmiö** Liike-elämä; pankkitalo**Arvot** **Maisemalliset:** 1960-luvulle tyypillistä matalaa rakentamista edustava liike-talo on osa kyläraitin historiallinen monimuotoisuutta: talo raajaa hyvin vanhan risteysalueen katutilaa.**Luokitus** Inventoitu**Tutkimushistoria -****Kuvaus**

Savonlinnan Säästöpankin rakennuttama matala ja korkealla räystäsotsalla varustettu 1960-luvun liikerakennus sijaitsee ydinkeskustan vanhassa osassa, Kirkkotien ja Kauppatien risteyksessä. Edellinen paikalla ollut rakennus oli puolitoistakerroksinen harjakattoinen asuinliikerakennus. Vuonna 1988 säästöpankki muutti uudisrakennukseen Kauppatien toiseen päähän.

Rakennuksessa on kolme liikehuoneistoa, yksi asuinhuoneisto ja vuodesta 1983 helluntaiseurakunnan rukoushuoneena ollut entinen Baari, Kaisan Kuppilan liikehuoneisto. Rakennusta on saneerattu 2010-luvun alussa,⁴¹ mutta ulkoasu on säilynyt tyyliltään alkuperäisenä. Liiketiloissa toimii Punkaharjun Radiosähkö Oy. Parturi-kampaamo Tynkkynen Päivi ja Punkaharjun tilitoimisto Oy.

Punkaharjun Säästöpankki perustettiin 1929. Se yhdistyi Savonlinnan Säästöpankkiin vuonna 1957 ja jatkoi toimintaansa uuden isäntäpankkinsa sivukonttorina. Vuosina 1967–1986 Punkaharjun konttori oli Itä-Savon Säästöpankin ja vuosina 1986–1992 Etelä-Savon Säästöpankin alaisuudessa, jälkimmäinen lähti 1992 mukaan Suomen Säästöpankki -yhtiöön.⁴² Vuonna 1993 kilpailijapankit ostivat SSP Oy:n liiketoiminnat.

Tyyppi: liikerakennus; pankki

2016: liikerakennus

Vuosi: 1964

Kerros-luku: 1

Sokkeli: betoni, pystyurat

Runko: puu

Vuoraus: kahi-tiili

Ulkovärit: vaalea

Katto: pulpetti; kuparipelti

Erityistä:

Korkea räystäsotsa, näyteikkuna-julkisivu; lakatut lasiaukolliset ovet ja ikkunapokat.

9.1.8 Rinteelä

Rno 600-1-46**Ilmiö** Liike-elämä; erikoisliike**Arvot** **Rakennushistoriallinen:** Aikaansa edustava, kohtuullisen hyvin säilynyt kaksikerroksinen puurunkoinen asuinliikerakennus 1940-luvulta.**Maisemallinen:** Maamerkkimäinen sijainnin vuoksi.**Luokitus** Inventoitu**Tutkimushistoria** -**Kuvaus**

Rinteelän⁴³ kiinteistö sijaitsee Kirkkotien varrella, josta on hävinnyt entinen raittimaisuus; ensin valtatie rakentamisen yhteydessä, kun alueelta purettiin vanhoja puutaloja, ja viimeksi 1980-luvulla alikulkutunnelin rakentamisen myötä. Aikoinaan talon vierestä kulki myös VR:n santarata hiekkakuopalle. Rinteelän kulmatontilla on kaksikerroksinen asuinliikerakennus sekä saunan, autotallin, pesutuvan, kalusto- ja puuvajan sisältävä rakennus. Molemmat rakennukset ovat harjakattoisia ja julkisivuiltaan vaakalaudoitettuja. Sauna on valmistunut 1953.

Kelloseppä Vihavainen suunnitteli itse oman liiketalonsa. Talon alakerrokseen tuli kaksi liikehuonetta. Toisessa aloitti 1949 Kelloliike Vihavainen.⁴⁴ Ensimmäisenä vuokralaisena oli Punkaharjun Osuuskassa, seuraava oli parturi-kampaamo ja vuonna 1956 aloitti kemikalioliike. Talon päädyssä on vanha valomainos: Kello ja Kemikalio.

Kuva: Rinteelä, ja taustalla entinen osuus-pankki. Väliin jää valtatie ja alikulku.

Tyyppi: **asuinliikerakennus**
 2016: asuinrakennus
 Suunnitt.: rakentaja (Vihavainen)
 Vuosi: 1948
 Kerrosluku: 2
 Sökkeli: betoni
 Runko: lauta
 Vuoraus: vaakalaudoitus
 Ulkivärit: keltainen/ruskea/ valkoinen
 Katto: harja, pelti
 Erityistä: isot näyteikkunat, kahdensuuntainen betoniportaikko ja metallikaide.
 Muutokset: Sisäänkäyntiä on uusittu; ikkunat vaihdettu; alkuperäisissä oli pieni avattava puite ikkunan alaosassa; alkuperäinen väri oranssiin vivahtava punamulta

9.1.9 Kunnantalo

Rno 598-19-2

Ilmiö Kunnallishallinto; kunnan virastotalo

Arvot **Historialliset:** Ilmentää Punkaharjun historiaa itsenäisenä kuntana; Savonlinnaan liittyneen Punkaharjun kunnan toinen kunnantalo.

Rakennushistorialliset: Edustava esimerkki 1900-luvun jälkipuolen funktionalistisvaikutteisesta uusmodernistisesta arkkitehtuurityylistä; säilynyt julkisivujen ja sisätilojen osalta alkuperäisasussaan.

Maisemalliset: Ympäristöstään poikkeavan arkkitehtuurinsa puolesta on nykyään kirkonkylän pääraitin tunnusrakennuksia.

Luokitus K2

Tutkimushistoria

Etelä-Savon modernin rakennuskannan teemainventointi 2015, arvioitu tuolloin maakunnallisesti merkittäväksi.

Kuvaus

Kaksikerroksinen rakennus on keskeisellä paikalla Punkaharjun kuntakeskuksen pääraitin varrella. Massoittelu perustuu pääraitin suuntaan avautuvaan keskuspihaan, jonka ympärille muodostuu U-kirjaimen muotoinen rakennuskokonaisuus. Korttelin sisäinen Puutarhatie kiertää kunnantalon ja sen varrelle jää valkoinen Osuuspankin liiketalo (1989), pitkä rungoltaan porrastettu palvelutalo (1999) ja vaihteittain rakennettu terveyskeskus.

Punkaharjun kunta käynnisti uuden kunnantalon rakentamista varten kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun, johon osallistui 130 ehdotusta Suomesta ja ulkomailta. Voittajatyöksi valittiin arkkitehtien Markku Erholtz ja Risto Iivonen suunnitelma, joka perustui massoittelultaan Alvar Aallon 1950-luvun taitteessa suunnitteleman Säynätsalon kunnantalon keskeispiharatkaisuun. Kunnantalon suunnitelmapiirustukset on päivätty syksyllä 1983. Kohde on ainoa kunnantalo arkkitehtien Erholtz ja Iivonen tuotannossa. Samat arkkitehdit suunnittelivat myös Punkaharjun pääkirjaston, joka valmistui radan toiselle puolen 1990.

Punkaharju liitettiin vuonna 2013 Savonlinnan kaupunkiin ja kunnantalo on poistunut alkuperäiskäytöstään. Tiloja on vuokrattu niin yksityisille toimijoille kuin mm. kunnallisen terveydenhoidon käyttöön. Alakerran liiketilassa on kahvila-kotileipomo.

Tyyppi: kunnantalo

2016: toimistotiloja, kahvila

Suunnitt.: Arkkitehtitoimisto Markku Erholtz & Risto Iivanainen

Vuosi: 1984-86

Kerrosluku: 2

Sokkeli: betoni

Runko: betoni

Vuoraus: tiili slammattu, pystylauditus

Ulkovärit: valkoinen/v.vihreä

Katto: pulpetti, harjakatto, pelti

Erityistä: kokonaishahmo, sisäpiha, alkuperäisasu

9.1.10 Terveystalo

Rno 598-1-233**Ilmiö** Terveystalo; terveystalo-neuvola, terveystalo**Arvot** **Historialliset:** Terveystalo liittyy jälleerakennuskauden sosiaali- ja terveyspalveluiden kehityshistoriaan, mutta rakennus on julkisivumuutoksissa menettänyt todistusvoimaansa.**Luokitus** Inventoitu: terveystalo-neuvola**Tutkimushistoria**

Etelä-Savon modernin rakennuskannan teemainventointi 2015.

Kuvaus

Suomessa maan kattava kunnallinen terveystalojärjestelmä rakennettiin 1940–50-luvuilla, sen jälkeen kun äitiys- ja lastenneuvolapalvelujen järjestämisestä tuli kuntien lakisääteinen tehtävä. Näihin aikoihin valmistui myös Punkaharjun terveystalo, joka nyt on jäänyt terveystalosta varten rakennettujen tilojen sisään. Terveystaloverkon rakentamiseen velvoitti 1972 voimaan tullut kansanterveyslaki. Punkaharjulle terveystaloksen ensimmäinen osa valmistui rekisterin mukaan 1978. Rakennus on yksinkerroksinen ja julkisivuiltaan keltatiiltä.

Tyyppi: terveystalo-neuvola

2016: osa terveystalosta

Suunnitt.: muunneltu MLL:n C-tyyppi

Vuosi: 1952

Laajennus: 1978 terveystalo; 1999 palvelutalo

Kerroskoko: 2

Sokkeli: betoni

Runko: puu (rankorakenne)

Vuoraus: profiililevyvuoraus

Ulkovärit: okra/ruskea

Katto: jyrkkä harja, pelti

Muutos: julkisivuissa muutettu

ikkunat, aukotusta, julkisivumateriaali; osa seinistä peittynyt laajennusten alle

Kuvat: Entinen kunnantalo. Oikeanpuoleisessa kuvassa on terveystalo ja taustalla Etelä-Savon Säästöpankin rakennuttama liiketalo (1988, tiili), jossa pitkään oli pankin konttorin lisäksi apteekki. ESP:n rakennuksen suunnitteli arkkitehtitoimisto Reijo Seppänen Ky Mikkelistä.

9.1.11 KOTIKUJA

Ilmiö Asuminen; pientaloasutus; radanvarsiasiatus

Arvot **Historialliset:** Taajamahistoria: Kotikuja on kirkonkylän ensimmäisiä tiiviitä pientaloalueita, ajalta ennen lainvoimaista asemakaavaa. Se on perustettu lähelle entistä taseisteyttä ja kirkonkylän keskustaa.

Rakennushistorialliset: Alueella on kolme pienipiirteistä 1900-luvun alkupuolen puurakentamista edustavaa asuinrakennusta; Alueen pienipiirteiset puutalot edustavat puurakentamisen perinteitä 1900-luvun alkupuolelta.

Maisemalliset: Erityisesti alueen vanhimmat ennen viime sotia rakennetut puiset pientalot näkyvät hyvin radan takaa kylän keskustaan; Ne muodostavat pienipiirteistä kyläkuvaa alueen halki kulkevalle junaliikenteelle.

Luokitus A2: Kotikujan asuntoalue

Inventoitu: Vanha-Kuparila, Kuparila, Vierumäki

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Tehtaanniemeen vievän tien ja radan välissä, jyrkähkön rinteiden juurella on viiden talon ryhmä. Tontit on erotettu Punkaniemen Juholan tilasta, joka siirtyi 1916 A. Lampénin omistukseen; vanhimmat kiinteistöt on perustettu jo 1906.⁴⁵ Kolmesta tontista on jakamalla muodostettu nykyiset viisi, ja niistä kolmella on ennen viime sotia rakennettu puutalo, joista yksi on nykyään rekisteröity talousrakennukseksi. Näiden lisäksi korttelissa on puutalot vuosilta 1955 ja 1987 sekä punatiilitalo vuodelta 1986.

Kotikujan talot näkyvät Kauppatielle radan takaa. Pihapiirit muodostavat junaliikenteelle näkyvää vanhaa pienipiirteistä kirkonkylän rakennettua maisemaa. Alkujaan taloille kuljettiin radan vieritse. Nykyinen Tehtaankadulta metsän poikki taloille johtava Kotikuja on osoitettu 1980-luvulla tehdyssä asemakaavamuutoksessa. Muutamat vanhat puurunkoiset ulkorakennukset (sauna, aitta, liiteri) keskittyvät tonttien rinteiden puoleiseen osaan, talot ovat tontin radan puoleisessa osassa.

Kuva: Kotikujan pientalokortteli sijaitsee radan ja tehdasalueen välissä. Perinteikkäässä asussaan säilynyttä Vanha-Kuparilaa omistanut Kettunen oli Amerikasta palannut siirtolainen.⁴⁶

Kuva: Vanha-Kuparila 598-1-336.

Tyyppi: asuinrakennus
 2016: asuinrakennus
 Vuosi: 1908 (1926)
 Kerrosluku: 1½
 Sokkeli: kivi; betonikuori
 Runko: hirsi
 Vuoraus: vaaka- ja pystyaukkoitus
 Ulkoverit: punertava /valkoinen
 Katto: harja, pelti
 Muutokset: tiilikate vaihdettu peltiin
 (umpikuistin päällä ollut mahdollisesti
 parveke; selittäisi kuistin muodon)

Hirsi- ja lautarunkoinen ulkorakennus
 on vuodelta 1929.

Kuva: Kuparila 598-1-337

Tyyppi: asuinrakennus
 2016: asuinrakennus
 Vuosi: arvio 1920-luku
 (1940 rhr)
 Kerrosluku: 2
 Sokkeli: betoni
 Runko: puu
 Vuoraus: vaaka- ja
 pystyaukkoitus
 Ulkoverit: keltainen/valkoinen
 Katto: mansardi, pelti
 Muutokset: ikkunat, kuisti ja kate
 uudistettu

Kuva: Vierumäki 598-1-312; Kiinteistön perusti

V. Söderlund 1906, rautatien rakentamisen aikaan. Lähde: Suomen omakotiasutus, osa V. 1972.

Tyyppi: asuinrakennus
 2016: piharakennus
 Suunnitt.: mallipiirustus
 Vuosi: 1930
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: kivi
 Runko: hirsi
 Vuoraus: vuoraamaton, kuistissa
 pystyaukkoitus
 Ulkoverit: keltainen/valkoinen
 Katto: harja, ryppypelti
 Muutokset:
 Talo peruskorjattiin 1962.
 Myöhemmissä korjauksissa on
 vaihdettu ikkunat.

9.1.12 Linja-autoasema ja liiketalo

Rno 598-1-280

Ilmiö Liikennöinti; liike-elämä; ostoskeskus

Arvot **Rakennushistorialliset:** Kohde edustaa 1980-luvun liikerakentamista, lähiöiden ostoskeskusten jälkeläistä.

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun kyläraitin eteläpäässä, Kuusitien ja Tehtaantien risteyksessä sijaitsevan liiketalon rakennuttajana oli Vakuutusosakeyhtiö Pohjola. Rakennukseen tuli linja-autoasema, taksiasema, isoja (Tukkumanni) ja pienempiä liiketiloja sekä toimistotiloja, kuten nimismiehen toimipiste, Kela ja työvoimatoimisto. Linja-autoaseman nimellä tunnettua rakennusta vastapäätä on K-Market, jonka kohdilla sijaitsi aikoinaan vanha Juholan maalaistalo. Kuusitie on vanhaa maantietä.

Liikerakennuksessa on leveä päätyosa ja sen jatkeena kolme kapeampaa siipeä, jotka rajaavat yhdeltä nurkalta avointa sisäpihaa. Ostoskeskuksen kerrosala oli valmistuessa 1550 k-m². Rakennus on säilynyt ulkoasultaan ennallaan ja liiketilat käytössä, mutta virastot ovat lähteneet. Linja-autoasema muutti 2006 valtatie toiselle puolelle Shell-huoltamon yhteyteen.

Kuva: Rakennuksen eteläsivu Kuusitieltä.

Tyyppi: **liikerakennus; linja-autoasema**

2016: liikerakennus

Suunnitt.: arkkitehtitoimisto Raili ja Kalevi Hietanen, Hki

Vuosi: 1981

Kerrosuku: 1

Sokkeli: betoni

Runko: neliöputkiteräspilarit, betoni

Vuoraus: puhtaaksimuurattu punatiili, profiloitu muovipinnoitettu teräspelti

Ulkovärit: luonnonvalkoinen, punatiili/harmaansininen

Katto: pulpetti, porrastettu harja, varttilevy

Kuva: Entinen linja-autoasema. /Google-kuva.

9.1.13 Punkaharjun koulu

Rno 598-1-189

Ilmiö Opetus; kansalaiskoulu, peruskoulu; lukio

Arvot **Rakennushistorialliset:** Kohteessa oleva 1960–70-luvuilla rakennettu koulutalo edustaa aikansa yleispätevää rationalistista koulurakentamista.

Luokitus Inventoitu: koulurakennus

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun koulu (7–9 lk.) sijaitsee Palomäentien pohjoispäässä, Metsä Woodin tehdasalueen vieressä, liikekeskustan eteläpuolella. Samassa pihapiirissä toimii kunnallinen päiväkotikoulu ja koulun lähellä sijaitsee Punkaharjun kirjasto ja vaneritehtaan rakennuttama asuntokerrostalokortteli. Kansalaiskoulu valmistui 1966. Rakennusta laajennettiin 1974, ja seuraavana vuonna samassa rakennuksessa yläasteen kanssa aloitti lukio, joka toimi yhtäjaksoisesti kesään 2016 saakka. Kivirakennuksen perään valmistui 1984 liikuntarakennus ja 2010 päiväkotikoulu, molemmat puurunkoisia. Koulun 1960–70-luvuilla tehty osa on peruskorjattu 1990-luvulla.⁴⁷

Koulurakennus edustaa hyvin aikansa matalaa, graafista rakentamista ja kouluissa tavanomaista, pitkiin käytäviin perustuvaa tilaratkaisua. Rakennuksen ulkoasua luonnehtivat ikkunanauhat, näkyville jätetty betonipalkki ikkunanauhan yläreunassa, korkea suora räystääs ja yhtenäiset puhtaaksimuuratut tiilipinnat ja vaaleat levypinnat. Korosteväriä on ikkunanauhissa käytettyjen puupintojen siniharmaa väri, joka hyvinkin virtaviivaisessa 70-luvun laajennusosassa muuttuu turkoosiksi. Vielä 1980-luvunkin lisärakennuksessa julkisivuja voi luonnehtia persoonattomiksi, mutta 2010-luvun päiväkotirakennuksessa ulkoasu on monimuotoinen ja antaa viitteitä talon käyttötarkoituksesta. Arkkitehtitoimiston Partanen & Lamusuo Partnership suunnittelema päiväkotirakennus sai tunnustusta kansainvälisessä Making Space 2010 Architectural Award -Arkkitehtuuria ja muotoilua lapsille ja nuorille -kilpailussa. Rakennus oli yksi kuudesta palkitusta.⁴⁸ Kilpailuun osallistui 75 kohdetta.

Tyyppi: koulu

2016: yläkoulu, päiväkotikoulu

Vuosi: 1966

Laajennus: 1974, 1984, 2010

Kerrosluokka: 1, 2

Sokkeli: betoni

Runko: betoni, paikalla tehty

Vuoraus: Minerit-levyt, puhtaaksimuuratettu punatiili, kuultomaalattu lauta

Ulkovärit: luonnonvalkoinen, punatiili/harmaansininen

Katto: pulpetti, pelti

Muutos: 1996 muutos- ja peruskorjaus; yläasteen katolle tuli teknisiä tiloja

Kuva: Perällä näkyy uusi päiväkotikoulu.

9.2 Osa-alue 2: Harjuaalue

Erityistä

Harjuympäristö ja sen erityyppiset rakennetut kokonaisuudet

Kulttuurihistoriallista ja ympäristöllistä merkittävyyttä on harju- ja vesistömaisemassa sekä seurakunnallisissa kohteissa: Kirkko, hautausmaa ja pappila. Rakennuskohteet omaavat erityistä historiallista todistusvoimaa Punkaharjun kunnallisen historian ilmentäjinä ja sen lisäksi ne luovat visuaalisesti vaikuttavia kohtia arvokkaaseen harjuympäristöön.

Muut tärkeät kokonaisuudet: koulukeskus ja Niemen pientaloalue (taajamahistoria; edustavuus, kerroksellisuus)

Kuvaus

Punkaharju on omaleimainen harjuselänne, joka kuuluu laajaan jäätikköjokien kasaamaan, Toista Salpausselkää kohti kulkevaan hiekka- ja soramuodostumaan. Punkaharjua ympäröivät Puruveden ja Pihlajaveden vesialueet. Harjumuodostuma jatkuu Punkaharjun kirkonkylän itäpuolella Pakkasenharjuna, jossa kapeiden selänteiden väliin jää suppa-alue. Muodostuma purkaantuu maisema-alueen itäpuolella laajaksi deltaksi. Harjun kupeessa sijaitsee laguunimainen Heinlampi.

Punkaharju kehittyi merkittäväksi liikenneväyläksi 1500-luvulla, kun Olavinlinna ja Viipuria yhdistäneen kuriiritien linja vakiintui harjun laelle. 1700-luvun lopulla harjusta tuli sotilasstrategisesti tärkeä, kun Turun rauhan (1743) jälkeinen Ruotsin ja Venäjän välinen raja vedettiin harjun tuntumaan. Rajaa turvataksaan venäläiset linnoittivat Punkaharjun salmet ja sijoittivat paikalle vartioston. Kirkkoniemessä on edelleen sotilasleirin pyöreitä ja laakeapohjaisia telttapaikkoja. Lisäksi eri puolella harjua on Suomen sodan kynnyksellä kaivettuja maavarustuksia. Harjun sotilasstrateginen merkitys korostui uudelleen toisessa maailmansodassa, jolloin Punkaharju jäi osaksi Salpalinjan puolustusketjua. Tarkastelualueella sijaitsevalla harjuaalueella sijaitsee taisteluhautoja tuliasemineen ja kiviesteitä. Harjuaalueelta on löytynyt myös kivikautisesta asutuksesta kertovia muinaisjäänöksiä.

Punkaharju löydettiin luonto- ja matkailukohteena 1800-luvun alkupuoliskolla, ja vuonna 1840 valtio lunasti alueen. Vuonna 1843 perustettiin 136 hehtaarin laajuinen kruununpuisto. Matkailutoiminta keskittyi kruununpuiston ympäristöön. Pakkasenharjun alueella vapaa-ajan viettoon liittyvää rakentamista edustaa Orasaaren eteläpäässä sijaitseva Savonlinnan seurakunnan Punkaharjun leirikeskus. Alueella on päärakennus, kappeli, rantasauna (hirsipaneeli) ja majoitusrakennuksia (hirsimökit Rantasalmi Oy). Rakennukset ovat pääasiassa 1970-luvulta, rantasauna on rakennettu 2015 ja samana vuonna entinen kokoontumis- ja varastorakennus uudistettiin majoitusrakennukseksi. Suunnitelmat laati arkkitehtitoimisto Keijo Tolppa.⁴⁹

Punkaharjun harjuaalueen luonnonmaisemallisten arvojen rinnalla tasavertaisina arvotekijöinä ovat monet kulttuurihistorialliset kohteet ja rakenteet, ja näihin lukeutuvat myös tarkastelualueella sijaitsevat Punkaharjun kirkko hautausmaineen ja pappila sekä harjun vanha tielinjaus.

9.2.1 KIRKKOYMPÄRISTÖ

Ilmiö	Kirkollinen; kirkko ja hautausmaat; seurakunnat
Arvot	Historialliset: Kirkonkylän historiallinen tunnusrakennus; todiste Punkaharjun seurakunnan ja kunnan historiasta; avainkohde Rakennushistorialliset: 1920-luvun puukirkoksi tyyliltään omintakeinen, lisäksi myöhempanä kerrostumana funktionalistinen torni. Maisemalliset: Kansallismaisemassa, arvokkaalla harjualueella sijaitseva kirkkomaa; itäsuomalaiselle rantakylälle tunnusomaiseen tapaan vesistön äärellä; kirkkoranta (luonnonhiekkaranta).
Luokitus	A 1: kirkkopiha ja hautausmaa, kirkkoranta S: kirkko (asemakaava) K1: ruumishuone

Tutkimushistoria Rakennusinventointi 1984.

Kuvaus

Punkaharjun seurakunta liittyi Savonlinnan seurakuntaan 1.1.2013 ja jatkaa toimintaansa Punkaharjun kappeliseurakuntana. Punkaharjun puukirkko sijaitsee Punkaniemellä, harjuselänteen laella. Sakastilta laskeutuu portaat alempana sijaitsevalle hautausmaalle, jonka eteläpuolella on kirkkorantana käytetty luonnonhiekkaranta. Hautausmaan pohjoispuolella on kirkonkylän ensimmäinen koulutalo.

Seurakunnan väliaikaiseksi tarkoitettu kirkko rakennettiin hirsirunkoisena. Osa hirsistä on peräisin keskeneräiseksi jääneestä Putikon rukoushuoneesta. Punkaharjun kirkon rakentaminen alkoi 1922, urakoitsijana oli Tauno Debner Kontiolahdelta. Kirkko vihittiin käyttöön uudenvuodenpäivänä vuonna 1923. Sen on suunnitellut savonlinnalainen rakennusmestari Juho Richard Rouhe (Rosengren, s. 1879). Alttaritaulun kirkkoon lahjoitti And. Auvinen Osakeyhtiö. Alttaritaulu kuvaa apostoli Tuomasta ja sen on maalannut Martta Helminen 1927.

Kirkon sisätiloissa tehtiin huomattavia korjaustöitä 1934 arkkitehti Väinö Löyskän ehdotusten mukaisesti. Seuraavan kerran sisätiloja korjattiin 1958, suunnitelman laati arkkitehti Veli A. Klami (1909–1982), joka oli vähän ennen tehnyt Punkasalmen uuden kivikoulun piirustukset.⁵⁰ Klami suunnitteli myös vuonna 1971 tehdyn ulkokorjauksen, jolloin kellotorni korvattiin avotapulilla. Samassa yhteydessä uudistettiin kirkon sakaristo, piharakennus ja kirkkopiha.

Vuonna 2000 valmistui kirkossa laaja peruskorjaus.⁵¹ Kirkkosalia jatkettiin noin viidellä metrillä, eteistilaksi rakennettiin lasikäytävä ja kellotapuli sijoitettiin kirkon yhteyteen. Kirkon kuorin sivuikkunoihin tuli taiteilija Maire Pyykön suunnittelemat lasimaalaukset. Piispa Voitto Huotari toimitti peruskorjauksen jälkeen kirkon uudelleen käyttöön otton ja nimesi sen Apostoli Tuomaan kirkoksi.

Punkaharjun vanha hautausmaa⁵² vihittiin käyttöön huhtikuussa 1923. Pääportti tuli eteläiselle, kirkkorannan puoleiselle sivulle. Sen viereen rakennettiin ruumishuone, jota kunta sai laajentaa leikkaushuoneella kirkonkokouksessa 1925 tehdyllä päätöksellä. Rataesimies Teikola laati ensimmäisen kartan hautapaikkojen luovutusta varten. Vuonna 1931 puutarha-arkkitehti Ola Mannströmiltä tilattiin uusi hautausmaasuunnitelma ja kartta. Hautausmaa oli heti aidattu (nähtävästi puuaidalla). Kuusialta istutettiin alueen ympärille 1933. Taimet saatiin Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen Punkaharjun alueen koeasemalta. Sankarihauta-alueelle on haudattu 166 vainajaa.

Kuva: Kirkosta on purettu sen alkuperäinen matala torni. Rakennusta on myös jatkettu ja sen julkisivuissa vuodesta 1937 ollut vaakalaudoitus ja seinäpintoja jakavat listat on muutettu pystyлаudoitukseksi ilman koristeistoja. Kirkko oli 1940-luvun lopulla maalattu vaalean kellertäväksi, listat valkoisiksi ja ikkunapokat sekä räystäänauset sinisiksi.⁵³

Tyyppi: kirkko, 600-1-292
 2016: kirkko
 Suunnitt.: rkm J. R. Rouhe
 Vuosi: 1923
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: kivi
 Runko: hirsi
 Vuoraus: pysty lomalaudoitus
 Ulkovärit: v.vihreä /valkoinen
 Katto: jyrkkäharja, poikkipäädty, saumapelti
 Muutokset: 1934 muutos sisätiloissa; 1958 sisätilojen peruskorjaus ja 1971 ulkokorjaus (arkkitehtitoimisto V.A. Klami), ja 2000 laajennus, uusi moderni torni ja eteinen; kirkon ulkoasu on korjauksissa pelkistynyt, myös värit on vaihdellut.

Tyyppi: ruumis/leikkuhuone
 600-1-294
 Vuosi: 1923-25
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: betoni
 Runko: puu
 Vuoraus: peiterimalaudoitus
 Ulkovärit: v.vihreä/valkoinen
 Katto: harja, tiiliprofiilipelti

Kuva: Hautausmaan pääportin luona on vanha ruumis- ja leikkuhuone. Aidan ulkopuolella on hautausmaan sosiaalitylat, traktoritali ja ulkokuone.

Kuva: Kirkkoranta on hautausmaan portin edustalla.

Kuva: Pakkasenharjun hautausmaata (600-1-294) kiertävä valli.

Pakkasenharjun hautausmaa otettiin käyttöön 1981, ja hautausmaan laajennus urna-alueineen vihittiin 2009.

Tasanne, johon Pakkasenharjun hautausmaa perustettiin, syntyi, kun seurakunta myi alueelta soraa Punkaharjun ohitustien eli valtatie rakentamiseen. Maisemallisista ja luonnonsuojelullisista syistä soranottopaikan ympärille jätettiin vallimaiset reunat, jotka näkyvät hautausmaan ympärillä.

Kuva: Hautausmaan tien puoleisella reunalla oleva matala kiviaita on tehty hautausmaan perustamisen yhteydessä.

9.2.2 PAPPILA

Rno 598-1-3**Ilmiö** Seurakunnallinen; virka-asunto; kirkkoherranpappila**Arvot** **Historialliset:** Ilmentää Punkaharjun seurakunnan historiaa, kirkonkylän tunnusrakennuksia; varhainen kirkkoherran virka-asunto, ei virkatila.**Rakennushistorialliset:** Ajallisesti ja rakennustavaltaan yhtenäinen pappilan pihapiiri 1920–30-luvulta; tyyliään kohtuullisen hyvin säilynyt kirkkoherran virka-asunto.**Maisemalliset:** harju- ja vesistömaisemaan liittyvä eheä pappilamiljö, joka vaikuttaa myös tiemaisemassa.**Luokitus** A1: pihapiiri ja rannat harjun suuntaan

K1: päärakennus, piharakennus, rantasauna, liiteri ja varasto-kellari

Tutkimushistoria Rakennusinventointi 1983, täydennys 2005.**Kuvaus**

Pappila sijaitsee Orasaassa, joka liittyy Punkaharjun jatkeena olevaan ns. Pakkasenharjun alueeseen. Samalla harjulla sijaitsee Punkaharjun kirkko. Pappilan pihapiiriin kuuluu pappilarakennuksen lisäksi palvelusväen asuinrakennus, johon liittyy taloustiloja. Rinteessä on maakellarin päällä pieni aitta. Rannassa ovat sauna ja liiteri. Etenkin rantasauna näkyy hyvin harjulla kulkevalle maantielle. Pappilarakennus piiloutuu lähes kokonaan mäntymetsikön taakse ja näkyy heikosti vastarannalle.

Punkaharjun seurakunnan kirkonkokous päätti vuonna 1926 ostaa pappilaa varten maa-alueen Punkaniemen Oravisaaresta. Kyseessä ei ollut viljelystila, vaan virka-asunto puutarhamaineen. Pappila aiottiin rakentaa ensin sementtitiilistä, mutta suunnitelmaa muutettiin ja pappila tehtiin puusta. Piirustukset laati arkkitehti W. Keinänen Viipurista. Pappila rakennettiin vuosina 1927–1928. Samalla rakennettiin ulkorakennukset: vajat, talli- ja navettarakennus sekä asuinrakennus. Pappila peruskorjattiin 1982. Vuonna 2005 pappilarakennuksessa löytyi laajoja lahovaurioita. Hirsirunko korjattiin, vanhat eristeet vaihdettiin puhallettuun selluvillaan ja julkisivujen lautavuorausta uusittiin.

Kuvat: Pappilan pihan puoleinen pääsisäänkäynti ja rannan puoleinen fasadi.

Tyyppi: pappilan päärakennus
 2016: Kahvila, asuinrakennus
 Suunnitt.: arkkitehti W. Keinänen
 Vuosi: 1928 (vihitty käyttöön)
 Kerrosluku: 1½
 Sokkeli: betoni (näkyviltä osin)
 Runko: hirsirunko
 Vuoraus: uusi peiterimalauditus
 Ulkoverit: okra/valkoinen/harmaa
 Katto: harjakatto, pelti

Tyyppi: rantasauna
 2016: rantasauna
 Vuosi: 1920-luku (arvio)
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: valettu betoni
 Runko: hirsi
 Vuoraus: peiterimalauditus
 Ulkoverit: punainen/valkoinen
 Katto: jyrkkä harja

Kuvat: Sivurakennus, jossa asunto ja varastotiloja (ennen myös kotieläinsuoja). Kellarin päällä on pieni aitta (entinen arkisto).

Kuva: Rantasauna.

Kuva: Liiteri on saunan vieressä.

9.2.3 PUNKASALMEN KOULU

Rno	600-1-5 ja 1-31
Ilmiö	Opetus; kansakoulu; tyyppirakentaminen
Arvot	Historialliset: Paikallishistoria, kirkonkylän 1. koulu ja koulurakennus Rakennushistorialliset: Puukoulu edustaa 1920-luvun puuarkkitehtuuria ja koulurakentamista; kivikoulu on hyvin säilynyt 50-luvun koulurakennus, jossa on tavanomaisesta poikkeava kokonaishahmo. Maisemalliset: harju-, vesistö- ja kirkkomaisemaan liittyvä koulumiljö
Luokitus	A 2: koulun pihapiiri ja ranta-alue. S: puukoulu (asemakaava) K1: kivikoulu, rantasauna K2: talousrakennus
Tutkimushistoria	Rakennusinventointi 1984.

Kuvaus

Punkaharjun kunnan muodostumisen aikaan kirkonkylällä ei ollut varsinaista kansakoulutaloa, mutta kunta rakennutti sen jo vuonna 1925. Punkasalmen vanhan kansakoulun tontille valmistui uusi tiilirunkoinen, rapattu kansakoulutalo 1954. Vanhan puukoulun saneeraus tehtiin 1976. Nykyään puukoulu ja kivikoulu toimivat Punkaharjun alakouluna.

Koulun piha-alue, kulkutiet ja paikoitus järjesteltiin uudelleen vuonna 2013.⁵⁴ Tehtiin parannuksia pintavesien ja kattovesien viemärointiin ja hulevesien ohjaukseen sekä tehtiin uudet piha-aidat portteineen. Kivikouluun asennettiin uudet ulkopuoliset kourut ja syöksytorvet. Vuonna 2014 kivikoulun pohjoisseinälle asennettiin kierreportaikko varatieksi.⁵⁵

Kuva: Puukoulu, pohjamuodoltaan vinkkeli.

Tyyppi:	koulu, kansakoulu
2016:	koulu
Vuosi:	1925
Kerrosuku:	11/2
Sokkeli:	lokkokivi
Runko:	hirsirunko
Vuoraus:	peiterimalauditus
Ulkovärit:	okra/valkoinen
Katto:	harja ja auma, pelti
Erityistä:	klassistinen tyyli: nurkkaharkotus ja päätykolmion sisään kääntyvä alakulma, umpiräystäät ja yhtenäinen rimalaudoitus jalkalistalla, 6- ruutuiset ikkunat, leveät sivuvuorilaudat ja ikkunoiden yläpuolinen koristelista, katosmalli.

Kuva: Puukoulu

Kuva: Kivikoulu

Kuva: Puukoulun rantasauna.

Tyyppi:	sauna
2016:	sauna
Vuosi:	n. 1920-luku (arvio)
Kerros-luku:	1
Sokkeli:	lokokivi
Runko:	hirsirunko
Vuoraus:	vuoraamaton
Ulkovärit:	punainen/valkoinen
Katto:	harja
Erityistä:	kaariaukollinen kuisti

Kuva: Puukoulun talousrakennus.

Tyyppi:	talousrakennus
2016:	varasto
Vuosi:	n. 1920-luku (arvio)
Kerros-luku:	1
Sokkeli:	kivi
Runko:	hirsi, lauta
Vuoraus:	pystylauditus, tasasauma
Ulkovärit:	punainen/valkoinen
Katto:	harja, ryppypelti
Muutokset:	peruskorjattu, pinnat, vuorilaudat vaihdettu

Kuva: Aumakattainen kivikoulu.

Tyyppi:	koulu, kansakoulu
2016:	koulu
Suunnitt.:	arkkitehtitoimisto Anttila & Klami
Vuosi:	1953-54
Kerros-luku:	3
Sokkeli:	betoni
Runko:	tiilimuuri, teräsbetonipilarit, välipohjina betonilaattapalkistot
Vuoraus:	rappaus
Ulkovärit:	keltainen
Katto:	auma, harja, betonitiili
Muutokset:	varauloskäynnin kierreportaikko; 2013 korjaus- ja muutostöitä, piha-alueen uudelleen järjestelyjä

Kuva: Kivikoulun yhteyteen tehtiin opettaja-asuntola.

Kuva: Venevaja.

Kuva: Punkasalmelle rakennettiin uusi kansakoulu 1950-luvulla. Arkkitehdit Anttila & Klami. /Kotiseutuarkiston valokuvat, Punkaharju (kunnantalo).

9.2.4 **Hammaslääkärintalo, Kenttätie 2**

Rno 600-1-151

Ilmiö Virka-asunto; vastaanotto- ja asuinrakennus

Arvot **Rakennushistorialliset:** hyvin säilynyt 1960-luvun talotyyppi, entinen kunnan hammaslääkärin virka-asunto; erityistä eri materiaaleista tehdyt detaljit ja rinneratkaisu.

Luokitus K2

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun kunnan rakennuttama hammaslääkärin talo sijaitsee isolla metsäisellä tontilla, Punkasalmen koulun urheilukentän reunalla. Rakennus jää hieman erilleen niemessä sijaitsevasta pientaloalueesta. Kunnan rakennusmestari Oiva Porvali suunnitteli hammaslääkäritalon lisäksi lukuisia omakotitaloja Punkaharjun keskustaan.

Rakennusajankohdalle tyypilliseen tapaan pientalo on loivaharjakattoinen ja toteutettu rinneratkaisuna. Sen julkisivuissa on käytetty valkoista Minerit-levyverhousta ja punatiiltä sekä korostevärinä sinistä. Rakennus ei poikkea tavallisista yksityistaloista kuin ehkä kokonsa ja sisäänkäyntien korostustavan puolesta; ovien ympärillä on tiilestä muuratut koroikehykset. Hammaslääkärin vastaanottohuoneistoon on käynti päädyn alaovesta. Rakennuksen päädyssä on metalliputkikaiteinen parveke ja yläpihan puolella jatkettun katon lappeen alla jäävä koko talon levyinen katos. Talon pohjakerroksessa on vastaanottotilat, autotalli ja kattilahuone polttoainevarastoineen. Yläkerroksessa on asuinhuoneisto.

Kansanterveyslain (1972) voimaan tulon jälkeen kunta myi kiinteistön yksityiselle, joka jatkoi talossa hammaslääkärin vastaanoton pitämistä.⁵⁶

Tyyppi: **virka-asunto;**
hammaslääkärin
vastaanotto- ja asuin-
talo
2016: asuinrakennus
Suunnitt.: Oiva Porvali, rkm, 1962
Vuosi: 1963
Kerrosluku: 2
Sokkeli: betoni
Runko: tiili, puu
Vuoraus: Minerit-levyt,
puhtaaksimuurattu
punatiili
Ulkovärit: valkoinen/siniharmaa
Katto: loiva harja, pelti (sitä
ennen betonitiili)
Erityistä: alkuperäisessä asussaan

9.2.5 TIENVARSIASUTUS

Ilmiö Asuntoalue; suunnitelmaan perustuva

Arvot **Maisemalliset:** Yhtenäisyys: pieni tiivis taloryhmä; kerroksellinen; kirkkoympäristöön liittyvä.

Luokitus Inventoitu: Asuntoalue

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkasalmen koulua vastapäätä, harjun juurella, on neljän puutalon ryhmä. Tontitus perustunee henkivakuutusyhtiö Suomen teettämään asemakaavaan, jonka suunnitteli arkkitehti Karl Lindahl 1922. Rakentaminen alueella alkoi, vaikka kaavaa ei vahvistettu.

Rivin eteläisin, Notkola, on valmistunut 1925 ja säilynyt perinteikkäässä asussa. Rakennus tunnetaan Wallgrenin talona. Seuraavana on Pirtti eli suntio Suutarisen asuntona⁵⁷ ollut pieni, ulkoasultaan muutokorjattu talo, joka rekisterin mukaan on vuodelta 1927. Syksyllä 2016 purettiin seuraavana ollut pieni taitekattoinen Kuusela, sekin 1920-luvulta. Seuraavat kaksi taloa edustavat jälleenrakennuskauden puolitoistakerroksista talotyyppiä. Oranssiruskea Korkkala on vuodelta 1945 ja vihreä Erkkilä vuodelta 1961.

Tien suuntaisesti rakennetuissa asuinrakennuksissa on harjakatot ja lautavuoraus, kuistit ovat pihan puolella. Vesikatot ovat peltiä. Rakennuksissa näkyy korjausten tuomaa kerroksellisuutta. Vanhimpien tonttien perällä on säilynyt pienikokoisia ulkorakennuksia, kuten saunoja, vajoja ja maakellareita.

Kuva: Notkola ja pienet piharakennukset.

Kuva: Koulunniementie 35-27.

9.2.6 NIEMEN ASUNTOALUE

Ilmiö Asuntoalue; omakotiasutus; kaavaan perustuva
Arvot **Historialliset:** Taajamahistoria: kirkonkylän vanhimpia kaavoitettuja pientaloalueita 1920-luvulta.
Rakennushistorialliset: Hyvin tai kohtuullisesti säilyneitä pientaloja eri vuosikymmeniltä; arkkitehtuuriltaan edustavia pientaloja, virka-asuntoja
Maisemalliset: Harju- ja vesistömaisemaan liittyvä pienipiirteinen asuntoalue.
Luokitus A 2: asuntoalue
Inventoitu: Lepolahti, Hiekkahovi, Koivula, Päivärinne ja Eetuntie 10
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Niemen asuntoalue sijaitsee harjualueella, Punkasalmen rannalla. Samalla harjujaksolla, hieman etelämpänä sijaitsee Punkaharjun kirkko ja hautausmaa sekä vanha koulukeskus. Vesitorni kohoaa puiden yläpuolelle ja asuntoalueen näkymiin lännessä, rakentamattomana säilyneeltä harjuselänteeltä. Niemeen johtava Kouluniementie päättyy nykyään salmen rannalle, ennen tieltä oli liittymä maantielle. Alueen tontit, vanhimmat kooltaan noin 1000 m², on lohkottu Tuunaansaaren (600) kantatalon nro 1 maista. Rakennuskannassa on ajallista ja tyyllistä kerroksellisuutta, mutta kohtuullisen paljon myös yhdistäviä tekijöitä. Lisäksi miljöön kannalta keskeisissä kadunkulmissa tai päätepisteissä on vanhoja puutaloja, jotka antavat luonnetta koko alueelle. Alueen miljööarvot perustuvat suuresti paikan maisemallisesti vaikuttavaan sijaintiin ja harjulle luontaisen puuston määrään tonteilla.

Pakkasenharjun tontitus perustunee henkivakuutusyhtiö Suomen teettämään asemakaavaan, jonka suunnitteli arkkitehti Karl Lindahl 1922. Vahvistamatta jääneeseen asemakaavaan sisältyneistä 177 asuntorakentamisen ja kaksi yleisen rakennuksen rakennuspaikoista noin 30 oli myyty, niistä noin puolet rakennettu, ennen lääninhallituksen vuonna 1956 asettamaa rakennuskieltoa. Niemessä on aikoinaan asunut mm. nimismies, kanttori ja kunnan kättilö sekä rautatieläisiä.

Kuva: Lepolahden (1-25) harjakattoisen, vaakalaudoitetun puutalon rakennuttivat Oksaset ja talo valmistui 1938–39. Sokkeli on näkyviltä osin betonia. Peruskorjatun talon julkisivuissa on 30-luvulle tyypillisiä piirteitä, kuten yhdensuuntainen lautavuoraus nurkkalaudoitin ja ympäristystä sisäänkäynnin päätteeksi, pienet pyöröikkunat ja ikkunoiden puitejako. Tyyliään moderni piharakennus on 2000-luvun alkupuolelta.

Eetuntien mutkassa sijaitseva **Hiekkahovin** (1-42) puolitoista-kerroksinen asuinrakennus on rekisterin mukaan valmistunut 1949. Talossa on asunut kunnan kätilö Helmi Multanen. Harjakattoinen, vaaka-laudoitettu puutalo edustaa tyypillistä sotienjälkeistä asunorakentamista. Rakennuksessa on betonisokkeli ja betonitiilikatto. Talon rannan puoleisella sivulla toisen nurkan yli jatkuva pulpettikattoinen lasikuisti on talon erityispiirteitä. Avokuistin kattomuoto on muuttunut ja päätyyn on rakennettu autokatos. Ulkorakennus on 1950-luvulta.

Seurakunnan entinen kanttorila sijaitsee Rantaraitilla. **Koivulan** (1-24) harjakattoinen vaakalaudoitettu asuinrakennus on rekisterin mukaan valmistunut 1950. Puutalon ikkunat on vaihdettu, mutta muutoin ulkoasu on entisellään. Talon erikoispiirteenä on vahvasti korostettu, julkiseen rakennukseen viittaava sisäänkäynti. Rakennuksessa on betonisokkeli ja betonitiilikatto. Takapihalla on samaan tyyliin tehty pitkä ulkorakennus.

Kuvat: Eetuntie ja rannan välissä on yksikerroksinen, loivaharjainen, betoniperustainen ja punatiilinen rakennus, johon liittyy lautaseinäinen vinkkeli. **Eetuntie 10:n** tiilitalo on arkkitehtuuriltaan selkeäpiirteinen, mutta tyyliältään harvinainen loma-asunto. Sen rakennutti Yrjö K. Airola siirryttyään Punkaharjun seurakunnan kirkkoherran virasta eläkkeelle. Seurakunta lahjoitti tontin (1-55) arviolta 1960-luvulla.⁵⁸

Kuvat: Vasemmanpuoleisessa kuvassa on **Päivärinteen** (1-33) pieni luonnonkivijalalle perustettu, harjakattoinen (pelti) puutalo noin 1900-luvun alusta (n. 1927-28⁵⁹). Rakennusta on jatkettu jo varhain päädyistä betonipilarien varaan tehdyllä, lasiverannan käsittävällä lisäosalla. Tontille on äskettäin valmistunut uusi loma-asunto. Oikeanpuoleisessa kuvassa on 1935 valmistunut **Niemelä** (1-9), jonka suunnitteli sen ensimmäinen omistaja kirvesmies Oskari Kaksonen, seuraava omistaja oli asemamies Pentti Oksanen.⁶⁰ Lautarunkoinen rakennus peruskorjattiin 1966. Sauna-liiterirakennus on vuodelta 1938. Näiden välille jää rinneratkaisuna toteutettu kahitiilitalo 1980-luvulta.

Kuvat: Koulunientien varrelta löytyy myös yksi kaksikerroksinen taitekattoinen puutalo, **Kuoppala** (1-7), joka on lautarakenteinen ja valmistunut noin 1925.⁶¹ Takana näkyvä Tyttöharjun yksikerroksinen puutalo on rakennettu ennen sotia ja laajennettu myöhemmin. Lisäksi alueella on puutaloja 1940-, 50-, 60- ja 1970-luvuilta. Jälkimmäiset ovat matalia puutaloja, joiden julkisivuissa on myös punatiiltä. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyy rkm Oiva Porvalin suunnittelema **Päiväharjun** (1-38) talo 1960-luvun alusta.

9.2.7 Rauhala "Vesalaisen talo"

Rno 740-600-1-8

Ilmiö Asuminen; rantarakentaminen; Terijoelta siirretty hirsihuvilat

Arvot **Historialliset:** Taajamahistoria: kirkonkylän vanhimpia kaavoitettuja pientaloalueita 1920-luvulta

Rakennushistorialliset: Puutalo on kirkonkylän vanhimpia asuinrakennuksia, ja on säilynyt rakennushistoriallisilta piirteiltään edustavana.

Maisemalliset: Harju- ja vesistömaisemaan liittyvä hyvin säilynyt vanha puutalo.

Luokitus K1: asuinrakennus

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Rauhala sijaitsee Punkasalmen rannalla. Tontti rajautuu niemeä kiertävään kevyenliikenteen väylään ja Rantaraittiin. Tontilla on vanhan huvilatyyllisen puutalon lisäksi toinen asuinrakennus, puurunkoinen omakotitalo 1992-93, ja uudempi piharakennus. Vanhan talon itäpuolella on 1980-luvun hirsiseinäinen lomarakennus. Ympäriällä on harjuympäristölle luontaista männikköä ja koivuja, mutta talo näkyy rantapuuston takaa järvelle.

Alue on kirkonkylän ensimmäisiä kaavallisesti suunniteltuja pientaloalueita, ja Rauhala kuuluu alueen vanhimpiin rakennettuihin tontteihin. Talon rakennutti kunnalliselämään aktiivisesti osallistunut nimismies Edvard Vesalainen. Talon hirret on tuotu Karjalasta (Terijoelta) ja koottu uudestaan 1920-luvulla.⁶² Puurakentamisen perinteitä edustava jugendtalo on pohjaltaan vinkkelin muotoinen. Rakennuksen ulkoasussa on paljon vanhaa; jugendtyyliset sisään-ulos -aukeavat T-ikkunat ja lasikuisti sekä nurkka- ja kerroslistoilla jäsennetyt julkisivut, joissa alaosa vaakapaneelia, räystäään alla pystylaudoitettu vyöhyke ja poikkipäädyissä vinolaudoitus.

Tontin perältä on purettu 1950-luvulla rakennettu saunan, aitan, puusuojan ja ulkokuoneen käsittänyt rakennus.⁶³

Kuva: Rauhala.

Tyyppi: asuinrakennus

2016: vapaa-ajanasunto

Vuosi: 1924-26

Kerros-luku: 1

Sokkeli: kivi ja betoni

Runko: hirsi- ja lautarunko

Vuoraus: vaaka- ja pystylaudoitus

Ulkovärit: vaalea/valkoinen

/v.ruskea

Katto: jyrkkä harja, peltikate

Erityistä: alkuperäinen tyyli:

jugend-ikkunat, vyöhykkeinen

lautavuoraus, lasikuisti

Muutokset: Kellariportaikon suojaa

hieman korotettu.

9.2.8 Vesitorni

Rno 740-600-1-169

Ilmiö Yhdyskuntarakentaminen; Vesihuolto; Vesitornit

Arvot **Rakennushistorialliset:** Punkaharjun vesitorni on yksi noin 15:stä kokonaan teräsrunkoisesta vesitornista.

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun vesitorni valmistui 1994. Kokonaan teräs-rakenteisen vesitornin suunnitteli arkkitehti Mauri J. Turkka, joka oli saanut idean tornin muotoon ja valkoiseen värytykseen loistoista eli valomajakoista. Lasi-ikkunallisen kupolin muoto löytää vertailukohdan Punkasalmen sillan kaarirakenteesta. (Asola 2003, 156)

Tornin rakennushankkeessa pääurakoitsijana oli Aqua-Nova Oy, tornin konstruktion takana oli Vesmeta Oy:n konepaja ja DI Esko Rautakorpi.

Vesitornin putkivarsi on halkaisijaltaan 3,5 metriä ja 1000 m³ säiliö 16 metriä. Säiliön julkisivumateriaali on profiloitu teräspelti. Tornin 220 porraskelmaa johtavat 40 metrin korkeuteen.

Suomessa ensimmäiset teräsrakenteiset vesitornit rakennettiin 1970-luvulla.

9.3 Osa-alue 3: Teollisuus

Erityistä

Järven rannalla sijaitseva tehdasalue

Vaneritehdas on suuri, moderni tehdaskompleksi, joka erottuu jo kaukaa ohi kulkevalle laivaväylälle. Tehdas on Punkasalmen maamerkki vesistön suunnalta saapuville, ja se liittyy kirkonkylän Saimaan alueella pitkään vaikuttaneeseen teollisuushistorialliseen, etenkin puunjalostusteollisuuden kontekstiin.

Rakennushistoriallista merkittävyttä on varhaisempaan teollisuuteen liittyvässä Koivikon asuinrakennuksessa.

Kuvaus

Osa-alue käsittää kirkonkylän vanhimman tehdasalueen, joka on aina 60-luvulta lähtien ollut yhden toimijan käytössä. Punkasalmen vaneritehtaan toiminnasta vastaa nykyään Metsä Wood. Vaneritehtaan vanhimmat osat ovat vuodelta 1963. Tehdasta on laajennettu useaan otteeseen 1970- ja 1990-luvuilla; rakennustoimintaa on ollut myös tämän vuosituhannen puolella. Rakennusmassa on yhtenäinen, eri-ikäisistä hallimaisista osista koostuva. Alueen eteläsivustalla sijaitsevat toimistotilat sekä keittiö-ruokala. Rakennukset ovat betoni- tai teräsrunkoisia, vanhimmat paikallarakennettuja, uusimmat elementtirakenteisia. Tehdasaluetta kiertävän radan eteläpuolella sijaitseva rantasauna on 1970-luvulta.

Tehdastontilta on purettu vanhat puutalot, kuten Honkarannan huvila ja Kohoniemen huvila, joissa molemmissa on asunut myös vaneritehtaan työntekijöitä. Tehdasalueella olleet 1970–80-lukujen asuin- ja majoitusrakennukset on purettu.

Kuva: Vaneritehdas kuvattuna Nobelinniemen venesatamaan johtavalta väylältä.

9.3.1 Koivikko

Rno 598-1-379 (hautapaikka 1-187)
Ilmiö Asuminen; rantarakentaminen
Arvot **Historialliset:** henkilöhistoria (Lampén)
Rakennushistorialliset: Arkkitehtuurin osalta paikallinen harvinaisuus; edustaa hyvin aikaansa; suunnittelijan kansallinen tunnettuus.
Maisemalliset: Vesistömaisemaan liittyvä kivitalo ja rannan kivinen pöytä- ja tuolit -ryhmä.
Luokitus K1: asuinrakennus ja rannan kivinen pöytä/tuoliryhmä
Tutkimushistoria Rakennusinventointi 2014

Kuvaus

Koivikon talo sijaitsee rannalla, tehtaan ja uimalaitoksen välissä. Idässä kulkevasta Palomäentiestä pihapiirin erottaa isohko metsäinen tontti, jonka tienpuoleisessa osassa on Aleksanderin ja Lucien yksityinen hautausmaa. Huvilan pääovelta on suora käytävä suurten kuusien keskellä sijaitsevalle haudalle. Koivikon alueella tien varressa oli ennen omenapuita, puutarha jäi tien eteläpuolelle. Palomäentieltä alkavan Lampénintien varrella on vanhat portinpylväät ilman rautaporttia. Kohoniemen huvilan kohdalla on ollut jo pitkään tenniskenttä. Koivikon pihassa on vielä entisiä piirteitä.

Koivikon huvila on valmistunut 1932 ja sen suunnitteli arkkitehti Uno Ullberg (1879–1944), joka oli sukupolvensa johtavia arkkitehteja Suomessa.⁶⁴ Rakennus sijaitsee metsikön keskellä Pihlajaveden rannalla, varsinaisen tehdasalueen eteläpuolella. Sen ensimmäisiä asukkaita olivat Aleksander⁶⁵ ja Lucie Lampén.

Lampénit testamenttasivat Koivikon Tekniselle korkeakoululle (nykyisin Aalto-yliopisto) ehdolla, että se säilytetään alkuperäisessä kunnossa ja ylläpidetään Teknisen korkeakoulun opiskelijoiden lomapaikkana. Koivikon irtaimisto myytiin kuitenkin huutokaupassa vuonna 1965. Vuorineuvoksen työhuoneen kalustoa (ja ruokasalin suuri maalaus mm.) siirrettiin Helsinkiin, jossa oli tarkoitus vaalia Aleksander Lampénin muistoa Koivikon säilyttämisen sijasta. Lisäksi Aalto-yliopiston kemian tekniikan korkeakoulu jakaa edelleen vuosittain Aleksander ja Lucie Lampénin rahastosta apurahoja biotuotetekniikan, kemian tekniikan ja puunjalostustekniikan opiskelijoille.⁶⁶

Kuva: Talon tien puoleinen julkisivu.

Tyyppi:	asuinrakennus
2016:	majoituskäyttö
Suunnitt.:	Uno Ullberg, arkkitehti
Vuosi:	1932
Kerrosluku:	1½
Sokkeli:	betoni
Runko:	tiilimuurirunko
Vuoraus:	rappaus
Ulkovärit:	valkoinen/harmaa
Katto:	jyrkkä harja, betonitiili
Muutokset:	Peruskorjaus n. 1999; sisätiloissa pieniä käyttötarkoitusmuutoksia.

Koivikon huvilarakennus on suunniteltu klassismin hengessä, mutta pelkistetty ulkomuoto, pienet yksityiskohdat ja tasaisiksi rapatut valkoiset julkisivut heijastavat myös funktionalismin vaikutusta.

Rannanpuoleisella seinällä on puolipyöreä ulonne isoin ikkunoinen. Rannassa on edelleen alkuperäiset kiviset kalusteet (tuolit ja pöytä).

Kuva: Talossa on erilaisia ulkonemia ja parvekkeita.

Kuva: Aleksander ja Lucie Lampénin hautapaikka.

9.4 Osa-alue 4a: Väylien halkoma alue

Erityispiirteet

Vanhan maantien ympäristöä, jota luonnehtivat erityyppiset asuntorakentamisen korttelit.

Rakennetun ympäristön kerroksellisuus on luontevaa. Alueella on tehty asemakaavamuutoksia, mutta edelleen on tunnistettavissa ennen ensimmäistä asemakaavaa syntyneen asutuksen alue sekä ensimmäisen asemakaavan mukaan toteutuneita korttelialueita.

Kuvaus:

Keskustasta etelään vievää Palomäentietä ympäröivä taajama-alue rajautuu lännessä vesistöön ja idässä rataan ja valtatiehen. Kaikki kolme liikenneväylää kulkevat etelän-pohjoisen suunnassa. Palomäentie kaartelee kevyesti, muut väylät ovat suoraviivaisia. Urheilutien pohjoispuolella Palomäentie on 1960-luvulta ja toteuttaa ensimmäistä asemakaavaa. Muulta osin tie perustuu vanhaan maantiehen.

Kirkonkylien ensimmäiset pientaloalueet syntyivät tyypillisesti taajaman sisääntuloväylän varteen. Palomäentienkin varrelta löytyy asutusta eri aikavaiheista. Alueella on edustettuna puutalorakentaminen 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä, jälleenrakennuskauden tyyppitalot ja 1960–70-lukujen matala rakentaminen. Jälkimmäisessä ryhmässä on myös rivitalot. Alueella on myös yksittäisiä Punkaharjun oman talotehtaan valmistamia puuelementtitaloja. Lähempänä tehdasta on vaneritehtaan rakennuttamat kerrostalot omana korttelialueenaan.

Koivikon talon eteläpuolella on uimala. Siellä on veneranta sekä kunnan rakennusmestari Oiva Porvalin suunnittelema uimalaitosrakennus, johon tuli sauna ja peseytymis- ja pukeutumistilat (noin 1970-luku). Alueelle oli suunnitteilla myös urheilutalon rakentaminen. Kaaritien päässä sijaitseva lautaseinäinen rakennus lienee entinen puusepäntehtas, joka oli merkitty vuoden 1958 pohjakarttaan.

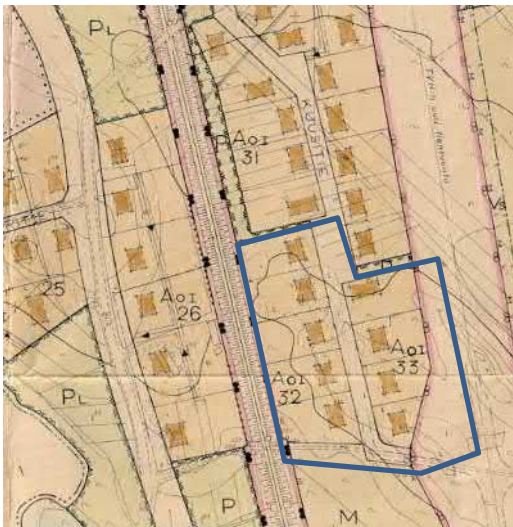
Kuva: Uimalan ranta.

9.4.1 KUUSITIE PIENTALOT

Ilmiö Asutus; kaavoitettu pientaloalue; kunnan rakennusmestarisuunnittelu
Arvot **Maisemalliset:** Yhtenäinen osakokonaisuus
Luokitus Inventoitu alue
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Kuusitien eteläpäässä, liikekeskustan ja teollisuusalueen välissä, on yhdeksän talon ryhmä matalia 1960-luvun jälkipuoliskolla rakennettuja omakotitaloja. Omakotialue toteuttaa kirkonkylän ensimmäistä vuodelta 1967 peräisin olevaa asemakaavaa. Useimmat alueen taloista ovat kunnassa rakennusmestarina toimineen Oiva Porvalin suunnittelemia.⁶⁷

Kuva: Asemakaava 1967.

Kuva: Kuusitien taloja.

Asuntoalue kaavoitettiin radan ja suunnitellun uuden valtatie välille. Alkuperäiseen kaavaan on tehty muutoksia ja alueen keskiosaan rakennettu kaksi rivitaloa. Katuosuuden eteläiseen mutkaan kaavoitetulle asuntotontille on rakennettu kokonaisuudesta poikkeava punatiilitalo. Etelässä alkaa pienteollisuusalue.

Omakotitalot on rakennettu kadun suuntaisesti ja tontin kadun puoleiseen osaan. Niissä on yksi asunto ja autotalli. Pääsisäänkäynti on talon kadunpuoleisessa julkisivussa. Alue on yleisilmeeltään vaalea. Talojen julkisivuissa on käytetty etenkin Minerit-levyjä, tiiltä ja lautaa. Kattomallina on loiva harjakatto ja katemateriaalina pelti. Rakennuksissa näkyy jonkin verran korjausten tuomaa kerroksellisuutta.

Yhtenäistä katunäkymää rajaavat leikkaamalla hoidetut pensasaidat. Piharakennus on noin puolella tonteista.

9.4.2 Kunnanvirkailijain rivitalo, Lehtola

Rno 598-1-381

Ilmiö Asuminen; työsuhteasunnot

Arvot **Rakennushistorialliset:** hyvin säilynyt 1970-luvun rivitalo, muistuttaa aikakaudella suosittua pientalotyyppiä

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Uimalan lähellä on kunnan virkailijoiden työsuhteasunnoiksi rakennettu rivitalo,⁶⁸ joka edustaa 1970-luvulla muotiin tulleita sveitsiläistyylisiä nk. käkikellotaloja. Talojen tunnuspiirteenä on jyrkkä harjakatto ja päädyn levyinen parveke.

Puolitoistakerroksisessa rivitalossa on neljä asuinhuoneistoa ja autokatokset. Tasamaalla sijaitseva rivitalo on porrastettu huoneiston kokoihin yksiköihin. Sisäänkäynnit ovat kadun puolella, parvekkeet avautuvat rannan suuntaan. Piha-alueet on jäsennelty pensasaidoin.

Tyyppi: **asuinrakennus**

2016: asuinrakennus

Suunnitt.: arkkitehtitoimisto Kaj Michael, Kuopio

Vuosi: 1978-79

Kerrosluku: 1½

Sokkeli: betoni

Runko: puu, tiili

Vuoraus: keltatiili puhtaaksimuuraten, vaakalaudoitus

Ulkovärit: okra/t.ruskea

Katto: harjakatto, levy

Kuva: Punkaharjun kunnan työntekijöiden asunnoiksi tehty rivitalo on 1970-luvulla suosittua käkikellotalotyyppiä. Julkisivuissa on lautaa ja keltatiiltä.

9.4.3 VANHAN MAANTIEEN ASUNTOALUE

Ilmiö	Asuntoalue; omakotiasutus; tehdastalot; maantievartiasutus
Arvot	Historialliset: Taajamahistoria: Palomäentien varressa on kirkonkylän ensimmäisiä tiiviitä pientaloalueita, ajalta ennen lainvoimaista asemakaavaa. Rakennushistorialliset: Alueella on edustettuna puurakentamisen perinteitä 1920-luvulta 1970-luvulle, osa korjauksissa uudistuneina. Maisemalliset: Rakennuskannan ajallisesta kerroksellisuudesta huolimatta alueella muodostuu kohtuullisen yhtenäisiä katuosuuksia tai osa-alueita. Erityisesti Palomäentien ja radan välissä olevat pihapiirit muodostavat pienipiirteistä kyläkuvaa kylän halki kulkevalle junaliikenteelle.
Luokitus	Inventoitu alue
	Inventoitu: Tapiola ja Koivula
Tutkimushistoria -	

Kuvaus

Vanhan Juvalta Savonlinnan kautta Parikkaan vievän maantien eli nykyisen taajaman sisäistä liikennettä palvelevan Palomäentien ja radan välissä on kirkonkylän vanhimpia asuntoalueita. Asutus syntyi ennen ensimmäistä asemakaavaa Punkaniemen Ristolan (Ahola) kantatalosta erotetuille kiinteistöille. Radan varren seitsemästä talosta vanhimmat ovat hirsirunkoisia ja valmistuneet 1920- ja 30-luvuilla. Pienet puurunkoiset ulkorakennukset keskittyvät tonttien takaosaan, joka viettää radan suuntaan. Pihapiirit muodostavatkin junaliikenteelle näkyvää vanhaa pienipiirteistä kirkonkylän rakennettua maisemaa. Toisella puolen rantaa, tasoristeyksen vieressä on pienipiirteinen tehdaskortteli, jossa on puutavaraliikkeen lautaseinäiset tuotanto-, varasto- ja konttoritilat sekä asuinrakennus.

Sotien jälkeen, 50-luvulla, rantaan vievän pistotien varrelle tuli puolitoistakerroksisia puutaloja. Vuonna 1955 perustetun puusepäntiike V. Heiskanen Ky:n vanhempi puurunkoinen tehdasrakennus valmistui maantien varteen 1960, sitä on myöhemmin laajennettu. Liikkeen tuotantoon kuuluivat ovet ja ikkunat.

Alueella olemassa olleet talot otettiin huomioon ensimmäistä asemakaavaa laadittaessa 1960-luvulla. Uudet asuntotontit sijoitettiin puolitoistakerroksisten tyyppitalojen ympäristöön. Sakarintien lenkkikatu rakentui 1960- ja 70-luvuilla. Ajan pientalot ovat matalaa, loivaharjaista talotyyppiä, joista osa on jo tehdasrakenteisia. Talojen julkisivuissa on käytetty eri materiaaleja, etenkin tiiltä ja lautaa. Palomäen etelän puoleinen rinne oli kaavassa varattu teollisuudelle, mutta 1970-luvun alussa sinne osoitettiin kaavamuutoksella rivitaloasutusta.

Kuva: Puusepäntiike.

Kuva: Matalaa rakentamista.

Kuva: Asuntoalue sijaitsee radan sisäkaarteessa.

Kuva: Veikkolan 1925 valmistuneen hirsirunkoisen⁶⁹ talon vieressä on entinen Särkängin kauppatalo vuodelta 1960.

Kuva: Sakarintien 50-luvun puutaloja.

Kuva: Koivula 598-2-11

Tyyppi:	asuinrakennus
2016:	asuinrakennus
Suunnitt.:	Pekka Tukiainen
Vuosi:	1926/28
Kerrosluku:	2
Sokkeli:	kivi, betoni
Runko:	hirsi, lauta
Vuoraus:	pystylauditus
Ulkovärit:	punainen/ valkoinen
Katto:	mansardi, huopa

Kuva: Sakarintien 1940–50-luvun tyyppitaloja.

Kuva: Sakarintiellä on kaksi Punkaharjun 1970-luvun talotehtaan pienelementtitaloa (1972). Taajamassa taloja on eri puolilla, mutta ei isona kokonaisuutena. Talojen erityispiirteisiin lukeutuu neliömäisten ikkunoiden ruutujako ja räystäään alta näkyvät katonkannattajat.

Kuva: Kuvassa näkyy Sakarintien lenkkikadun matalaa loivaharjakattoista pientaloasutusta.

Tapiola 598-1-228

Tyyppi **Teollisuusrakennus**

Palomäentien 29:ssä on pitkä harjakattoinen rakennus, joka on ollut teollisuus- ja asuinrakennuksena (mailatehtaana 50-luvulla). Rekisteritietojen mukaan julkisivuiltaan rapattu tehdasrakennus on valmistunut 1957 ja on mahdollisesti muurattu betoniitiilistä. Vuonna 2006 on tehty muutostyö, jossa teollisuus- ja ullakkotilat on muutettu asuinhuoneistoiksi. Samalla on uusittu laudoitetut kuistit ja varustettu rakennuksen yläkerta varauloskäynnillä (kierreporras).⁷⁰

Kuva: Pienteollisuusrakennus 1950-luvulta on uudistunut päädyn ja kuistien osalta tämän vuosituhannen puolella uudiskäyttöä varten tehdyssä remontissa. Rapatuissa julkisivuissa on vanhat pinnat ja ikkunat. Laidoitetuissa osissa on uudet ikkunat, ovet, katokset ja pinnat. Vesikate on ryppypeltiä, sokkeli betonia.

9.5 Osa-alue 4b: Väylien rajaama teollisuusalue

Erityispiirteet

Liikenneväylien rajaama yritystoiminnan ympäristö.

Kuvaus:

Radan ja valtatie välillä Palomäentien tasoristeyksestä etelään oli heti ensimmäisessä asemakaavassa (1967) osoitettu teollisuudelle. Alueella on pääasiassa 1970-luvulla ja sitä nuorempaa teollisuuden rakentamista. Sitä vanhempaakin löytyy tasoristeyksen luota, jossa on harjoitettu puusepänteollisuutta 1950-luvun alusta lähtien. Nykyinen yrittäjä on Punkasalmen Saha ja Höylä Oy. Punaiset lautarunkoiset toimitilat jatkavat perinteisten piensahojen rakennustapaa. Toisella puolen tietä on Tauno Ovaska Oy:n työntekijöilleen rakennuttama puutalo 1950-luvulta. Alueen eteläosassa, Antikanniemessä kiertävän vanhan tielinjauksen varrella on muutama iso teollisuushalli, joista 1960-luvun lopulla rakennettu on toiminut Punkaharjun puutalotehtaan tiloina. Uudempi on 1990-luvulta ja Joros Oy:n toimitilana. Sen lähellä on ainoa selvitysalueella sijaitseva avoin järvenlahteen rajautuva maatalousalue ja sen 1960-luvulla rakennettu tilan päärakennus.

Osa-alueen pohjoisosassa, tasoristeyksen tehdasalueen ja Kuusitien välissä, osoitettiin teollisuudelle 1988 ja 1993 voimaan tulleilla kaavamuutoksilla. Sitä ennen maatalousalueeksi kaavoitetulla alueella oli muutama pientila ja nuorisoseurantalo. Nykyään alueella on 1980-luvulla tai sitä nuorempaa teollisuuden rakentamista.

Ei inventointikohteita.

Kuva: Punkasalmen Saha ja Höylä -yrityksen toimitiloja tasoristeyksen luona.

9.6 Osa-alue 5: Asuntoalueet

Erityispiirteet

Ympäristössä korostuu maisemallinen suuntautuneisuus ja osa-alueittain yhtenäinen rakennustapa.

Taajaman vanhimmalla asuinpaikalla säilynyt Aholan talo, jälleenrakennuskauden rintamamiestalo ja SOS-Lapsikylän aluekokonaisuus antavat pientalovaltaisen ja modernin asuntorakentamisen alueelle ajallista syvyyttä ja taajamakuvallista monipuolisuutta.

Kuvaus:

Valtatie 14:n ja Puruveden välissä on kirkonkylän laajin asuntoalue, joka on pääasiassa pientaloasutusta lukuun ottamatta aivan pohjoispään yhtä kerrostalokorttelia ja muutamaa rivitalokorttelia. Niemissä on yksittäisiä loma-asuntoja. Oman kokonaisuutensa muodostaa SOS-Lapsikylän alue. Alueen pohjoisosat kaavoitettiin asuntoalueiksi 1967, ja vuonna 1988–89 kirkonkylän kaava-alue laajeni valtatie itäpuolella Aholan talon eteläpuolelle, aina Antikanniemeen saakka.

Alue on luonteeltaan hyvin vehreä. Alavien maiden rakentamattomiksi jääneet viheralueet korostavat väljää solumaista aluerakennetta, joka muodostuu selänteille sijoitetuista pientalosaarekkeista. Kokoojankatuina toimivat valtatie kanssa risteävät lenkkikadut, joista asuntokadut haarautuvat korttelialueille (lenkkeinä tai kampoina).

Alueella on vähän omarantaisia tontteja. Rannat ovat metsäisiä ja järvi näkyy vain paikoitellen alueen kaduilta. Korttelialueilta on yhteydet perustettuihin venevalkamiin ja uimarannalle.

9.6.1 Pekkala (Ahola), Pekantie 3

Rno 598-2-351

Ilmiö Maatalous; kantatalo; savupiirtti

Arvot **Historialliset:** Punkaniemen vanhana kantatalona ja vanhimpana tunnettuna asuinpaikkana omaa asutushistoriallista merkittävyyttä.

Rakennushistorialliset: Päärakennus, 1700-luvun hirsirakennuksena, on harvinainen ikänsä puolesta yleisesti ja erityisesti kirkonkylän alueella; (arkkitehtoninen edustavuus talonpoikaisrakennuksena heikentynyt julkisivumuutoksissa).

Maisemalliset: Osa-alueen historiallinen tunnusrakennus;

Luokitus K1: päärakennus

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Vanhasta maatilán talouskeskuksesta on jäljellä kookas, melko syvärunkoinen, harjakattoinen ja lautavuorattu päärakennus sekä yksi ulkorakennus. Maatila oli 30-luvulla pinta-alaltaan noin 118 ha. Tilalla harjoitettiin maanviljelystä ja karjanhoitoa sekä kalastusta. Lypsykarjasta luovuttiin 1950-luvulla ja myöhemmin tilan kiviinavetta purettiin. Ympäröivät maat on kaavoitettu ja rakennettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi 1970–80-luvuilla. Aholantien varrella kasvaa korkea kaksilätkäinen havupuu.

Ahola (nykyinen Pekkala, isossajaossa Ristola) on tietävästi Punkasalmen kirkonkylän vanhin asuinpaikka ja sen 1700-luvun jälkipuolelta peräisin oleva asuinrakennus on kylän vanhin rakennus. Suomen maatilat -julkaisun mukaan 1930-luvulla tila oli ollut samalla suvulla jo yli 300 vuotta. Talo oli perustettu 1600-luvun lopulla Patasalon kylän Silvennoisten salopalstalle.

Jäljellä oleva päärakennus on perimätiedon mukaan rakennettu 1774. Osa siitä on vanhaa savupirttiä ja toinen pää karjarakennusta. Välissä oli ns. läpiajettava eteinen. Vuoden 1932 maatilakirjassa rakennusvuodeksi annetaan 1780. Talon ulkoasu on käynyt läpi erinäisiä muutoksia. Vuonna 1908 talon keskiakselille tehtiin iso kuisti ja hirsiseinät saivat lautavuorauksen. Taloa peruskorjattiin 1950-luvulla,⁷¹ ja tuolloin T-ikkunat vaihdettiin neliömäisiin ikkunoihin ja lasikuisti uudistettiin umpinaiseksi. Talon perustus on saanut myös betonipinnan, seiniin lisätty lämpöeristystä ja vaihdettu vuoraus pystylomalaudoitukseksi. Päätykolmioiden ikkunat ovat säilyneet vanhasta julkisivusta, samoin päätykolmioiden vinolaudoitus. Nyt tällä vuosikymmenellä on tasakerran alapuolelle tehty vaakalaudoitus nurkkalistoin, lisätty sivujakoihin ikkunoihin leveämmät otsikolliset kehykset ja vaihdettu betonitiilikate suoraprofiiliseen peltikattoon.

Kuva: Päärakennus ja 1950-luvun ulkorakennus. Vanhat talousrakennukset on purettu.

Tyyppi:	Päärakennus
2016:	Vapaa-ajan asunto
Suunnitt.:	kansanomainen hirsirakennus
Vuosi:	1774/1780
Kerrosuku:	1
Sokkeli:	kivi
Runko:	hirsi, lamasalvos
Vuoraus:	pysty lomalaudoitus
Ulkovärit:	keltainen/valkoinen
Katto:	harjakatto, pelti poikkipäädty
Muutokset:	ulkoasuun tehty ainakin kolme uudistusta sitten vuoden 1900: ikkunat, kuisti, ulkovuoraus, pelti.

9.6.2 SOS-LAPSIKYLÄ

Rno 598-2-86

Ilmiö Sosiaalihuolto, pientalovaltainen laitosalue

Arvot **Historialliset:** Sosiaalihuollon rakennuksista harvinaisempää kohdetyyppiä eli SOS-lapsikylä ja sen kotirakennukset; toiseksi vanhin SOS-lapsikylä Suomessa

Maisemalliset: yhtenäinen ja eheä rakennettu kokonaisuus.

Luokitus Inventoitu alue

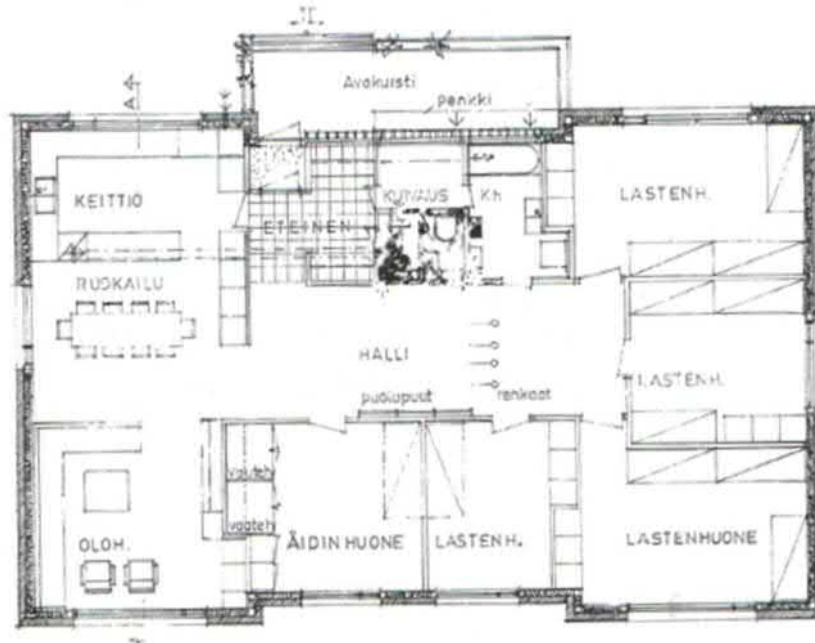
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun SOS-Lapsikylä⁷² sijaitsee kirkonkylätaajaman itäreunalla, aikoinaan Aholan talon peltomaina olleella kaakko-luodesuuntaisella kapealla selänteellä. Rakennustavaltaan yhtenäinen alue jää omakotialueiden keskelle rajautuen lännessä alavaan metsäalueeseen ja idässä järveen.

Punkaharjun SOS-Lapsikylä on perustettu 1970-luvun alussa. Tontin osto yhdistykselle rahoitettiin Aino ja Albin Gebhardtin lahjoituksella. Perustusten valaminen alkoi syksyllä 1971 ja ensimmäiset neljä kotirakennusta ja lämpökeskus olivat valmiina keväällä 1972. Vuotta myöhemmin valmistui kolme kotirakennusta. Kotien nimissä muistettiin lahjoittajia; Tyynelä-, Vapaamuurari-, Liisa- ja Leijona-kodit sekä Wihuri-, Skandinavia- ja Hermann Gmeiner-kodit. Viimeiset kolme kotia rakennettiin 1975, henkilökunnan rakennus 1976 ja yhteistalo vuodelta 1977. Lisäksi alueella on samaan tyyliin rakennetut kyläjohtajan talo (nykyinen perhekuntoutus), vierastalo (Tätilä), nuorisotila (lämpökeskusrakennus) ja talousrakennus (puuverstas, sauna ja pesutilat) sekä viimeksi valmistunut, tyyliltään muista poikkeava pyöröhirsirunkoinen rantasauna (1994).

Punkaharjun yksikerroksiset talot, joissa on betonisokkeli, loivaharjakatto ja ulkoverhous punatiiltä lautapaneelisin yksityiskohdin, muistuttavat ajankohdalle tavanomaisia omakotitaloja. Runko on puuta, mutta väliseinät tiiltä. Alueen ja talojen suunnittelusta vastasi rakennusmestari Valter Linnapuomi. Talot suunniteltiin nimenomaan niissä asuvien perheiden tarpeita vastaavaksi. Talot ovat noin 179 m² suuruisia, pikkueteisestä on suora käynti kuivaushuoneeseen, eteishalli on tilava ja sopiva leikeille, lapsia varten oli kolme makuuhuonetta, kylä-äidille oma makuuhuone, samoin äitiä sijaistavalle kylä-tädille.

Kuva: Kotirakennuksen pohjapiirustus. / Kuva julkaisussa Pohls 2012.

SOS-Lapsikylässä hoidetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimin tuettavia tai sijaishuoltoon sijoitettuja lapsia. Punkaharjulla lapsikylän palveluihin kuuluu myös perhekuntoutus ja itsenäistyville nuorille tarkoitettuja asumisharjoittelu- ja jälkihuoltoasuntoja. Itävaltalainen Herman Gmeiner loi 1940–50-lukujen vaihteen tienoilla SOS-lapsikylät, joissa toiminnan periaatteena on tarjota lapselle tavallista arkielämää turvallisessa ja ammattimaisessa ympäristössä, lapsikylävanhempien ja lasten yhteisessä kodissa. Suomeen perustettiin ensimmäinen SOS-Lapsikylä ry vuonna 1962 ja ensimmäiset kodit valmistuivat Espoon Laajalahteen 1966. Tapiolan lapsikylän suunnitteli arkkitehti Elissa Aalto, ja noin 2 ha suuruisen maa-alueen lahjoitti yhdistyksen 1. varapuheenjohtaja Albin Gebhardt. Kymmenen kodin Punkaharjun lapsikylä oli valmistuessaan toinen Suomessa. Seuraavina avautuivat Lappi 1979 Ylitorniossa, Vihanti 1982 ja Kaarina 2003. Näiden jälkeen perustetut yksiköt eivät enää toimi muusta ympäristöstä erottuvalla tontilla, vaan sijaiskodit ovat osana muuta asutusta. Tällainen integroitu lapsikylä avattiin 2012 Tampereella, ja Espoossa vanha Tapiolan lapsikylä korvautuu vuosien 2016–2020 aikana integroidulla lapsikylämallilla Espoon Niittykumpuun.

Kuva: Nuorisotilana toimiva rakennus on Alueen halki kulkevan kokoojakadun varrella.

Kuva: Yhteistalossa on toimistotilat.

Kuva: Ensimmäisiä koteja vuodelta 1972.

Kuva: Rantasauna on valmistunut 1993.

Kuva: SOS-Lapsikylän asemapiirros. / 20.12.1972 Viljo Linnapelto.

9.6.3 ASUTUSTILAT

Sijainti Asevelitie

Ilmiö Asutustoiminta; Tyyppitalosuunnittelu

Arvot **Historialliset:** Taajamahistoriallinen, sotienjälkeisen asutustoimintaan liittyvä alue

Rakennushistorialliset: Asevelitien rintamamiestalon ja pihon talousrakennukset edustavat hyvin jälleenrakennuskauden tyyppi- ja piirustuksiin perustuvaa rakentamista;

Luokitus Inventoitu alue

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Kohteena oleva taloryhmä sijaitsee taajaman eteläosassa, Asevelitien varrella. Tähän nk. Tuiran alueelle muodostettiin sotien jälkeen hieman yli kymmenen 1,5–2 ha suuruista rintamamiestonttia. Niistä neljä (Tienristi, Harjula, Nurkkala ja Päivärinne) muodostaa pienen yhtenäisen ryhmän Asevelitien ja Tuirontien risteyskseen. Lähiympäristössä on kolme muutakin saman aikakauden pihapiiriä (Mäntyharju, Koivunotko, Räsälä). Kantatilana oli Ristola (Ahola).

Vuoden 1945 maanhankintalain (396) mukaan tämän kokoluokan asutustilat luokiteltiin isoiksi asuntotiloiksi. Lain mukaan maansaantiin olivat oikeutettuja siirtoväkeen kuuluneet perhekunnat, jotka olivat omistaneet tai vuokranneet maata luovutetulla alueella. Muita maansaantiin oikeutettuja ryhmiä olivat sotainvalidit, sotalesket, sotaorvot sekä perheelliset rintamamiehet. Tontteja saivat myös maanhankintalain toteuttamisesta kärsimään joutuvat maanvuokraajat ja pitkäaikaiset maatyöläiset.

Tonteille rakennetut talot ovat puolitoistakerroksisia, puurakenteisia ja harjakattoisia tyyppitaloja. Näissä asutustoimintaan kehitetyissä ns. rintamamiestaloissa huonetilat on sijoitettu yhden savupiipun ympärille. Yleensä talon yläkerrassa on muutama huone. Tyyppimallistoja oli lukuisia, ja mallit muistuttavat toisiansa varsin paljon. Pientalotyyppi säilyi aina 1960-luvun alkupuolelle saakka maaseudun ja esikaupunkien käytetyimpänä uudisrakennustyyppinä.

Tiiviissä taloryhmässä asuinrakennukset sijaitsivat suorassa kulmassa katuun nähden. Puu- tai pensasaidan rajaamaan pihapiiriin tehtiin erillinen sauna ja ulkorakennus, niihinkin oli omat tyyppi- ja piirustukset. Talo ja piharakennukset rajaavat asuntopihaa. Suurin osa tontista oli alun perin pienimuotoista viljelyä varten ja hyötypuutarhakäyttöön. Kiinteistöistä on sittemmin erotettu pienempiä omakotitontteja. Asevelitien päässä sijaitseva Räsälän rantatontti jää poikkeuksellisen tuuheiden puuistutusten sisään (talo on lautarunkoinen tyyppitalo vuodelta 1951).

Rakentajat saivat asutuslautakunnalta tyyppi- ja piirustukset, mutta rakennusvaiheessa niistä saatettiin hieman poiketa, joko mittojen, aukotuksen tai kuistin osalta. Sotien jälkeen rakennetut rintamamiestalon talot tehtiin yleensä purueristeisellä rankorakenteella, mutta täällä ainakin yhdessä talossa on hirsirunko ja sokkeli säästöbetonin sijaan tehty kiilakivistä. Kohdealueen taloihin ei ole tehty merkittäviä ulkoasullisia muutoksia. Katemateriaalit ovat vaihtuneet, nyt useimmissa on peltikatto. Vaakalautavuoraus on ollut yleisin, yhdessä talossa on kuviorappaus. Ikkunoita on uusittu pitkälti samalla karmi- ja puutejaolla. Kuisteissa on eroja, osaa on laajennettu esimerkiksi WC- ja suihkutiloja varten.

Kuva: Aseveltien ja Tuirontien risteys. Taloissa on harjakatot, joissa nykyään peltikate. Julkisivut ovat vaakalautoitettuja ja sokkelit maalattua betonia.

Kuva: Tiivis talosryhmä on perustettu selänteelle.

Kuva: Talousrakennus ja sauna ovat ajalle tyypilliset piharakennukset.

10 Lähteet

ARKISTOT

ELKA, Elinkeinoelämän keskusarkisto

Punkasalmen tehdas: Valokuvia
EG:n arkisto: 299/78 SL-Punkasalmi, merikortti 1965
Etelä-Savon Säästöpankki, Punkaharju 1929-93. Esittely.
Lisätietoa:
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi 1890-1930. 40 Vuotta.
Julkaistu 1930.- ELKA 2833:712.
Kartta Saarelan perintötilast, ELKA 2833:755. 1919.

Kansallisarkisto KA

Pitäjänpkartta 1:20 000, lehdet 4124 02 ja 03, 1850
Pitäjänpkartta 1:20 000, lehti 4124 02 ja 03, 1908-15 [Kerimäki, Punkaharju]
Ratahallintokeskuksen piirustusluettelot
Situation-Charta öfver Tunan- och Pungan-Salmi belägne på Ryska sidan, det förra 28
och det sednare 35 virst ifrån Nyslott. O. C. von Fieandt 1780-1800

Maanmittauslaitoksen arkisto MML

Peruskartta 1:20 000, lehti Karttaote peruskartasta 4124 02 ja 03, 1975 (1971)
Pitäjänpkartta 1:20 000, 4124 02 ja 03, 1946-48

Punkaharjun kunnan arkisto PKA

Kunnan kiinteistöjen rakennusluvut ja rakennuspiirustukset.

Rautatiemuseon arkisto

Savonlinna-Elisenvaara rautatien rataprofiilit 1900-luvun alusta
Punkasalmen aseman puistosuunnitelma 1960

Savonlinnan kaupungin arkisto SKA

Punkasalmen asemakaavat ja vuoden 1967 asemakaavan selostus
Rakennusluvut

YKSITYISET ARKISTOT/KOKOELMAT

Marja-Liisa Röhmö, lehtileikekokoelma

Yrjö Tukiainen, valokuvat ja videot Punkasalmen kirkonkylästä

Pekka Silvennoinen, valokuvat

REKISTERIT

Kiinteistörekisteri: Punkaharjun kunta, MML.
Rakennus- ja huoneistorekisteri (rhr): Punkaharjun kunta

KIRJALLISUUS

50 vuotta faneria ja vaneria, Håkan Wasenius ja Reijo Ahtokari, Suomenvaneriyhdistys, 1989.

Etelä-Savon rakennusperintö. Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Etelä-Savon seutukaavaliiton julkaisu 114. Mikkeli 1984.

Historiallisen ajan puolustusvarustuksia Etelä-Savossa. 1993. Mikkeli: Mikkelin läänin liitto.

Huttunen T. 1986. Punkaharju. Maaperäkartta 1:20 000, 412403.

Iltanen, Jussi 2011. Radan varrella. Suomen rautatieliikennepaikat. Karttakeskus.

Jaakko Teitin valitusluettelo Suomen aatelisto vastaan v. 1555-1556. Suomen historiallinen seura. Todistuskappaleita Suomen historiaan –sarja. 1894.

Kantonen, Timo, 1996. Satakunta sahaa Suomessa. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä saharakennuksia ja -ympäristöjä. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 18, 1996.

Lahdenvesi-Korhonen, Leena 2013. Maakunnan Parhaat Maisemat. Etelä-Savon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2011–13. Loppuraportti.

<<http://www.esavo.fi/resources/public//Maakuntaliitto/Maakuntakaava/maisema//1%202013%20MaPa%20raportti%20Maakunnan%20Parhaat%20Maisemat.pdf>>

Mielonen, Asko, 1993. Vanhan Kerimäen historia 1:1. Kerimäen kunta.

Nykänen, Osmo 1980. Punkaharju. Kallioperäkartta 1:100 000, 4124-4142.

Pohjannoro, Lauri, 1990. Vanhan Kerimäen historia 2. Kerimäen kunta, Punkaharjun kunta.

Pohls, Maritta 2012. Tavallista rakkautta. SOS-Lapsikylätyö Suomessa. SOS-Lapsikylä ry.

Punkaharjun kunnan perustautuminen ja ensimmäinen viisivuotiskausi 1924 – 1929, Mikko Saarenheimo, Punkaharjun kunta, 1930.

Punkaharjun lukio 25 v: 1974-1999, Punkaharjun lukio, 1999.

Rantala, Veikko V. 1949. Punkaharjun kunta vuosina 1924–1948.

Saarenheimo, Eero ja Mikko 1947. Punkaharjun seurakunnan synty ja 25-vuotisvaiheet 1922-47.

Sepänmaa, Timo 1989. Punkaharjun muinaisjäännösinventointi. Savonlinnan maakuntamuseo. Raportti.

Sopimus valtakunnallisesti merkittävien asema-alueiden suojelusta (YM, päätös 9.12.1998 diarionro 2/562/96).

Suomen maatilat, IV osa. 1932.

Suomen omakotiasutus. Osa V: Kymen lääni. Mikkelin lääni. Turun kustannusliike oy. 1972.

Valanto, Sirkka, 1982. Suomen rautatieasemat vuosina 1857-1920. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Julkaisu 11/1982.

Vanhan Kerimäen historia: 1, 1 : Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun. Kerimäen kunta, 1993.

Vanhan Kerimäen historia. Osa I:2. Erillisartikkelit, Heikki Vesajoki, Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun ja Savonrannan kunnat, 1993.

Väestön elinkeino. Väestö elinkeinon mukaan kunnittain vuosina 1880-1975. Tilastollisia tiedonantoja nro 63. Tilastokeskus 1979.

WWW-sivut

Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittelyt: Uno Ullberg.
< <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3876> > (5.1.2017)

Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta. ESKU
Rakennusinventointilomakkeet (5.1.2017)

Punkaharjun historia
<<http://www.luontoon.fi/punkaharju/historia>> (5.1.2017)

Laakkonen, Aino 2014. Punkasalmen Koivikon historiaa Aino Laakkosen muistelemana.
<<file:///C:/Users/Ahola/Downloads/Aino%20Laakkonen%20-%20Muistoja%20Koivikon%20vaiheista.pdf>> (4.1.2017)

Museoviraston RKY-sivusto:
<<http://www.rky.fi>>(20.11.2016)

Museoviraston Muinaisjäännösrekisteri:
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx> (20.11.2016)

Punkasalmi - elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta. Facebook, julkinen ryhmä.
<<https://www.facebook.com/groups/676353759126334/files/>> (23.3.2017)
Sivuille ladattuja valokuvia: Pekka Silvennoisen albumi, Heimo Paakkisen valokuvat

Savonlinnan seurakunta.
<<http://www.savonlinnaseurakunta.fi/punkaharjun-kappeliseurakunta/ennen-ja-nyt>>(5.1.2017)

Vanhat kartat – Jyväskylän yliopiston www-sivusto.
<http://www.vanhakartta.fi/> (20.11.2016)
Viipurin lääni. Lääninkartta. 1840.

DIGI - Kansalliskirjaston digitoidut aineistot: Itä-Savo21.08.1920 Itä-Savo no 92A.
- Vuoriniemen Osuuskaupan kertomus vuosilta 1911-1920. Tuolloin myymälöistä mainitaan vain neljä Vuoriniemessä. (5.1.2017)

Liitteet: 1. Kartta: Kohteet
2. Kartta: Suositukset

VIITTEET

-
- ¹ Saarenheimo 1930, 23–24.
² Punkaniemi 598 nro 1 Pekkola ja nro 2 Ristola, isojakovalmistunut 1842, C28 16/9-12, ehkä alkanut jo 1784. KA
³ Tuunaansaaren isojako tehty 1788, 1842 ja 43, C28a 16/1-8. Saarela nro 1 halkomisesta kartta ja asiakirjat Punkaniemen kylä C28a 16/15-18 (1864, 65).KA
⁴ Saarenheimo 1930, 28.
⁵ Väestön elinkeino, 1979, 26.
⁶ Iltanen 2011, 335, 337.
⁷ Iltanen 2011, 335, 337.
⁸ Laakkonen, Aino 2014.
⁹ Pohjannoro 1990, 239.
¹⁰ Laakkonen, Aino 2014.
¹¹ Punkasalmen silta sai palkinnon. Puruvesi 21.9.1978.
¹² Saarenheimo 1930, 17–20.
¹³ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 103–104.
¹⁴ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 122–127.
¹⁵ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 135.
¹⁶ Saarenheimo 1930, 37.
¹⁷ Pohjannoro 1990, 317.
¹⁸ Pohjannoro 1990, 207–208.
¹⁹ Pohjannoro 1990, 290.
²⁰ Majatalonpitäjä Herman Wähänen, Pohjannoro 1990, 48.
²¹ Laakkonen, Aino 2014.
²² Saarenheimo 1930, 34.
²³ Kosonen 2010, 13–14.
²⁴ Elka, arkisto, Silopuu Oy. Laakkonen, Aino 2014.
²⁵ Elka, arkisto, AB FANER OY 1916-1973. elma.elka.fi/ArkHistory/F006.DOC
Seppo Zetterberg, Puusta pitemmälle. Metsäliitto 1934–1984. Rauma 1983.
²⁶ Suomalaisia yksityisyrittäjiä 1968, 473.
²⁷ Mitä? Puruvesi 26.5.2003.
²⁸ Iltanen 2011, 337.
²⁹ Paavo Leinonen, 21.3.2017.
³⁰ Vuoriniemen osuuskauppa liittyi 1920-luvulla Itä-Savon osuusliikkeeseen (joka oli vuoteen 1923 Savonlinnan Osuusliike). Vuoriniemen osuuskaupan toiminta loppui aikavälillä 1924 - 1929. Tämän selvityksen lähteissä ei ollut tietoa siitä, mihin asti Punkasalmella toimi Vuoriniemen osuuskauppa.
³¹ Perinnealbumi, Etelä-Savo 2.
³² Puruvesi 9.3.2000.
³³ Öljykäyttöinen vesikeskuslämmitys asennettiin 1960–70-luvulla. Olli Parviainen 21.3.2017.
³⁴ Pekka Silvennoinen 11.6.2016, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta - facebook-sivusto.
³⁵ Pekka Silvennoinen, Punkaharju 22.4.2017.
³⁶ Miina oli piikana Lindebergeillä ja naimisiin menon aikoihin lienee sovittu, että Lindegerb myy Miinalle ja Kallelle Miinalan. Tontti onkin merkitty maarekisteriin vuonna 1926 Miinala-nimiseksi ja kauppa on toteutunut syystä tai toisesta vasta 30-luvun puolella. Pekka ja Kalle Silvennoinen, 23.3.2017.
³⁷ Perinnealbumi, Etelä-Savo 2; Kuvatekstin mukaan kuvassa, joka olisi vuodelta 1916, tontilla näkyy jo vuoraamaton hirsitalo, jonka avokuisti ja portaat ovat kadun puoleisella sivulla. Kuvan vuosiluku voi olla virheellinen.
³⁸ Kalle Silvennoinen, 22.3.2017.
³⁹ Heikki Kähkönen, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta -facebook-sivusto.
⁴⁰ Suomalaisia yksityisyrittäjiä 1968, 472.
⁴¹ Rakennuslupa 2011-0021.

-
- ⁴² Etelä-Savon Säästöpankki, Punkaharju 1929-93. ELKA
- ⁴³ Suomen omakotiasutus 1972, 1170.
- ⁴⁴ Kelloliike tervehtii valtatiellä liikkuja. Puruvesi 14.6.2004.
- ⁴⁵ Suomen omakotiasutus 1972, 1168.
- ⁴⁶ Pekka Silvennoinen, 22.3.2017; Jaana Larikka, 23.3.2017.
- ⁴⁷ Rakennuslupa 96-6.
- ⁴⁸ Punkaharjun päiväkotitoi sai palkinnon. Puruvesi 18.10.2010.
- ⁴⁹ Rakennuslupa 15-0126_R.
- ⁵⁰ Poimintoja Punkaharjun seurakunnan taipaleelta. Puruvesi 1976.
- ⁵¹ Veikko Laamanen, Punkaharjun kappeliseurakunta 21.3.2017.
- ⁵² Saarenheimo 1947, 139-144.
- ⁵³ Saarenheimo 1947, 117. Julkaisussa on kuvattu hyvin kirkkoon tehdyt korjaukset.
- ⁵⁴ Rakennuslupa 13-0589-R
- ⁵⁵ Rakennuslupa 14-0034-T
- ⁵⁶ Pirjo Rautapää, 21.3.2016.
- ⁵⁷ Paakkinen Heimo 3.10.2016, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta - facebook-sivusto.
- ⁵⁸ Rakennus on merkitty vuoden 1971 mittaukseen perustuvaan peruskarttaan.
- ⁵⁹ Punkasalmi - elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta -facebook sivusto.
- ⁶⁰ Suomen omakotiasutus 1972, 1159.
- ⁶¹ Suomen omakotiasutus 1972, 1159.
- ⁶² Suomen omakotiasutus 1972, 1170.
- ⁶³ Pirjo Vesalainen, 21.3.2017.
- ⁶⁴ Uno Ullberg vaikutti erityisesti Viipurissa, mutta muutti 1936 Helsinkiin. Suunnitellut useita arvostettuja funkisrakennuksia, kuten Lastenklinikan Helsinkiin 1936 yhdessä Erkki Linnasalmen kanssa. Pääosa hänen töistään on jäänyt luovutetulle alueelle Viipurin Karjalaan.
- ⁶⁵ Aleksander Lampén oli tunnettu talousmies ja kokoomuslaisena poliitikkona toiminut vuorineuvos. Hän oli vuonna 1925 puolustusministerinä Antti Tulenheimon hallituksessa. Lampén pääsi ylioppilaaksi 1899 ja valmistui sekä kone- että kemisti-insinööriksi Polyteknillisestä opistosta 1903. Yhdysvalloissa Columbian yliopistossa New Yorkissa Lampén opiskeli 1904-1906 ja Saksassa Charlottenburgin teknillisessä korkeakoulussa Berliinissä 1906-1907. Tornator Oy:n teknillinen johtaja hänestä tuli 1908. Hänet tunnetaan muun muassa selluloosan ominaisuuksia mittaavien laitteiden kehittäjänä. Yhtiön toimitusjohtajana hän työskenteli 1918-1932. Hän oli vielä 1933-1935 Suomen Puunvienti Oy:n toimitusjohtaja. Lampén osallistui myös useisiin valtionkomiteoihin, oli rautatiehallituksen neuvottelukunnan jäsen ja kuului Paperi-insinöörit-yhdistyksen perustajiin. (Wikipedia).
- ⁶⁶ Laakkonen, Aino 2014. Punkasalmen Koivikon historiaa Aino Laakkosen muistelemana.
- ⁶⁷ Suomen omakotiasutus 1972.
- ⁶⁸ Rakennuslupa 97/78.
- ⁶⁹ Suomen omakotiasutus 1972, 1162.
- ⁷⁰ Rakennuslupa 2006/3.
- ⁷¹ Pekka Silvennoinen, 22.3.2017
- ⁷² Pohls 2012, 10, 25, 31, 48-57, 82, 183-192